

HIND
40
SENTI

ROMAAN

No

5

Vibulaskja Herkules.

Fr. N. Kruusvaldi
Eesti NSV Riiklik
Raamatukog

SA
7594

KIRJASTUS-OSAÜHISUS "ARENG"
TALLINN, 1932. A. XI. AASTAKÄIK.

ROMAAN Nr. 5

SISU:

W. Marken: Raadiomees.
James Oliver Curwood: Kasan —
koerhunt.
Francis Hagfors: Kojusaatja.
Jakob Liiv: Lahkumisel.
Gottfried Kölvel: Suur saatjatehulk.
Robert Sutemäe: Tuul uhab.
Ada Graf: Söber.
Carel Capek: Kaarditark.
Türgi jutt: Jootraha.
Herbert Ford: Pudeliga mees.
Sinu oma on mu süda.
Thea von Harbon: Kes meie järel
tulevad.
Tött ja nalja.

Romaan'i

tellimishinnad:

12 kuud (24 nr-t)	Kr.	7.50
9 " (18 ")	"	6.—
6 " (12 ")	"	4.—
3 " (6 ")	"	2.—
2 " (4 ")	"	1.50
1 " (2 ")	"	—80
Üksiknumber	"	—40

„ROMAAN'i“ talitus

Tallinn, Vene tän. 13,
telefon 437-18.

Mõistatus nr. 5 (239).

••••	••••	••••	••••	••••	••••	••••	••••	••••		
••••	••••	••••	••••	••••	••••	••••	••••	••••		

Antud kivid asetage nõnda tühjadele kohtadele, et kõik rist-, püst- ja mõlemad põikjooned annavad summas arvu 9.

Lahendus ilmub Romaan nr. 7 (241).

Lahendus nr. 3 (237).

48	33	14	31	46	27	12
15	18	47	28	13	30	45
34	1	32	17	44	11	26
19	16	5		29	40	43
2	35	20	41	8	25	10
21	6	37	4	23	42	39
36	3	22	7	38	9	24

Alates nr. 1. saame ratsamehe kõnnaku
abil järgmise G. Suits'i luuletise:

Kevade ja sügise.

Sina oled kevade mureta laps —
Kevade ise sa oled.
Mina olen tumeda sügise poeg —
Sügise ise ma olen.

Gustav Suits.

Romaan

Nr. 5 (239)

Märts 1932

XI. aastakäik.

Raadio-meess.

Saksa kirjanik **V. Markeni** romaan

4

Rainer vaikis.

„Oli ta sinu armuke?“

Jälle vaikis mees enesega võideldes, siis ütles ta:

„Ingrid, võin sulle öelda vaid üht: olin sulle truu!“

„Sa pead mulle kõik ütlema, Rainer.“

„Ei või“ hoigas mees. „Ei või . . .“ kui tahaksingi. Ei või!“

„Tema oli sinu armuke! Räägi ometi! Teata mulle kõik!“

Aga mees vaikis. Nüüd avanes naise südames üks teine südamekamber, mille seni mehe armastus ja headus oli lukus hoidnud. Sealt väljusid kahtlus, umbusaldus, viha, piirdumata pettumus. Armastavast naisest sai pealekaebaja.

Rainer tahtis ennast kaitsta, kuid ei saanud sõna suust.

Ikka heledam vihatuli lõi naise pettunud südames loitma. Mehe vaikimine ärritas teda hirmsasti. Tema sõnadesse ilmus viha.

Rainer tundis seda ja teda haaras ehmatatus. Esimest korda tundis ta, kuidas armastatud naine temast eemale püüdis saada. Ta tahtis teda pidada, tahtis rääkida . . .

Äkki helises vali kellaheli läbi vaikuse.

Proua Ingrid kogus ennast ja läks avama.

Kaks meest seisid väljas.

„Tahaksime kokku saada härra Markgrafi-
figa.“

„Jah, minu mees on kodus.“

Ta laskis mehed sisse, ja palus neid tuppä. Üks neist esitas plekist märgi ja tutvustas ennast kriminaalpolitseinikuna.

„Härra Markgraf,“ ütles ta, „mul on ülesanne teid vangistada.“

Proua Ingrid vahtis tarretult esiti mees-tele, siis oma mehele.

„Mis oled sa teinud?“ kiljatas ta siis äkki.

Kui Rainer neid sõnu kuulis, oli ta hetke aega tarretu, siis kogus ta end ja vastas jälle kindlasti:

„Mina ei ole süüdlane! Kaitsesin ennast vaid hukkaläinud naise eest! Mis on minu vangistuse põhjus?“

„Proua Zschinsky leiti täna hommikul tapetult ta toast.“

Jäine ehm haaras abielupaari.

„Zschinsky . . . tapetud?“ hüüdis Rainer meeletult. Siis vaatas ta Ingridile. Astus tema poole, kes ehmatusest oli halvatud, ja ütles tõsiselt:

„Meie laste elu juures . . .“

„Ära patusta!“ kisendas proua.

„Meie laste elu juures,“ jätkas mees pühalikult, kuna ta nägu oli vali, „minu käed on puhtad! Veresüüdlane ma ei ole!“

Dr. Bertelen tuli jälle intendandi juurde. Schulenbergi kulmud kiprusid. Ta nägi, et vastase silmis helkis võidurõõm.

„Kas teate juba uusimat, härra intendant?“

„Ei!“

„Zschinsky on täna hommikul tapetud!“

„Zschinsky tapetud?“

„Jah! Ja praegu on härra Markgraf roima kahtlasena vangistatud!“

Jäine külmus kahmas Schulenbergi südant. Jahmudes vaatas ta rääkijale, toibus siis ja ütles kindlasti:

„Issand Jumal, kuidas sa katsetad! Markgraf ei ole roimar . . . mitte kunagi!“

„Eks see selgu! Igatahes näete, et Markgraf lõplikult tuleb vallandada.“

Schulenberg ei vastanud. Tal oli tunne, nagu oleks ta kaotanud armsa sõbra.

Ringhäälingus nihkusid kõik kõrvale, kui nägid intendantit kahvatult piki korridori minevat.

Nad teadsid, mis teda rõhus. Koguringhäälingust oli tuulekiirusel läbi lennanud teade: „Zschinsky on tapetud! Markgraf vangistatud!“

Lüders kuulis seda rahuldatusena. Ent ükski teine ei uskunud, et see võiks olla tõsi.

Schulenberg astus doktor Seeligeri tuppa, kust ta leidis Seeligeri ja tütre Age. Age nuttis.

„Teie teate?“ küsis Schulenberg.

Age oli pisarad kuivatanud ja hüüdis välvuvail silmil: „Me teame seda, härra intendant, ja ei suuda seda uskuda!“

„Ometi!“ hüüdis intendant valjusti. „Mina usun . . . , mina usun Rainer Markgrafi ja minu usk ei või tema vastu puruneda.“

Seeligeri silmad löid loitma. Vaimustatult silmitses teda Age.

„See on hirmus,“ jätkas Schulenberg, „kuidas saatus sellest mehest kinni haarab ja katsed teeb teda purustada. Meie peame teda aitama! Härra Seeliger, palun teid, oleme kui üks väerind, mis teda kaitseb. Palun astuge kohe ühendusse ametiasutustega, kohtuga, politseiga, et saaksime selge pildi. Mina helistan advokaat Arnimile, et ta tema kaitse oma peale võtaks. Ainult parim on küllalt hea! Maksan talle oma taskust. Markgraf väärib kõik! Ja siis lähem ma Markgrafi proua juurde ja räägin temaga. Mul on imelik kartusetunne, nagu rööviks see õnnetu sündmus talt armsama naise ja lapsed. See oleks ta lõpp!“

Seeliger lubas kõik teha.

Kuna Seeliger ühes tütreaga ametikohtadega läbi rääkis, vestles intendant dr. Arnimiga, kes lubas kaitsmise oma peale võtta.

Seeliger leidis igal pool suurimat vastutulekut, Kohtu-uurija dr. Bornstein jutustas talle lähemaid üksikasju.

„Täna lõuna-ajal,“ ütles ta, „leidis õde, kui ta haigetuppa astus, proua Zschinsky surnult. Suures vereloigus lamas ta tapetult põrandal. Surm oli natuke aega enne ta tulekut saabunud. Tegu oli korda saadetud põueodaga, mis oli tabanud ta tuiksoont. Ainult väike lõige, kunstilõigelt toimetatud nagu kirurgi poolt, kahtlemata pole ta saa-

nud häältkki teha. Kriminaalpolitsei, doktor Beckeri juhatusel, on uurimist alanud.“

„Aa — väga hea!“

„On leitud mitmesuguseid jälgi, aga nii vähe, et nende põhjal suurt ei saa järeldada. Nüüd tulevad raskendavad põhjused härra Markgrafi, keda ma südamest kahetsen. Kuulasin ta praegu üle. Tema viibis veidi aega enne seda Zschinsky juures selle poja viiuli järel, sest poeg kartis, et ema võiks ta viiuli ära müüa. See on õige. Viiul on saadetud Lankwitzi haiglasse. Härra Markgraf viibis esiti perenaisega toas, siis helistati ja perenaine läks avama. Nii siis viibis ta veerand tundi üksipäi, seda võis olla ka kümme minutit, ütleb perenaine. Ta lahkus toast ja kohtas õde, kes roima avastas. Uurimine tõi valgele, et roim sündis sel ajal, mil Markgraf seal viibis, aga see võis sündida ka vähe varem.“

„See on kibe. Ütelge, härra doktor, kas usute, et Markgraf seda võis teha?“

„Roima võib äkilises vihas igauks korda saata, aga . . .“

„Aga?“

Kohtunik viivitas: „Jah, mis ma pean ütleva? Olen pikas praktikas kogunud küllalt kogemusi. Kujutlen enesele näiteks, et tunnen, kui mulle keegi valetab. Usun, leidub inimesi, kes võivad äkilises vihas tappa, kuid siis mitte valetada. Markgraf on äärmiselt sümpaatne isik. Küsisin talt teateid ta vahekorra asjus tapetuga, tema seletab ainult, et ta teda on varem tundnud, aastat 17 tagasi. Härra Markgraf oli siis veel väga noor. Sel ajal on midagi sündinud, mida Markgraf ei ütle. Ma ei tea mis, ja seletust andmast ta keeldub.“

„Kas küsisite temalt, kas ta nüüd on Zschinskyga intiimsemas vahekorras olnud?“

„Selle lükkas ta vihaselt tagasi. Igatahes peitub põhjus, et ta Zschinskyt vihkas ja põlgas ja teda ometi rahaga aitas, mingisuguses varemases süüteo. Meie ei ole mitte sellised, et igas inimeses lihtsalt süüdlast näeme, härra doktor. Ei. Isegi prokurör arvab, et siin mõrtsukat tuleb otsida hoopis mujalt. Meie töötame kõige energiaga.“

Dr. Seeliger noogutas tänulikult.

„Keegi meist,“ ütles ta siis kindlasti, „kes teda tunnevad ja tast lugu peavad, ei suuda uskuda Markgrafi süüdi. Jutt on vääruslikust inimesest, härra kohtunik, andekast inimesest ja kunstnikust. Meie mure on vaid see, et see sündmus teda hingelikult võiks murda.“

Kohtunik noogutas.

„Mõistan teid väga hästi. Aga olge veen-

dunud: Meie kanname hoolt, et ta vangipõli ei oleks koormav. Tema on nii peenenärviline, mingisugune hingeline takistus sulgeb ta suu! Kui ta ometi avameelselt räägiks! Võib olla, et ta seda teeb!”

Järgmisel päeval külastas advokaat Arnim, kes Markgrafist palju vanem ei olnud, Rainerit

Ta leidis vangi rahulikuna, toibununa. Esimesest hetkest alates tundsid mõlemad üksteise vastu usaldust ja sümpaatiat.

Arnim kuulis Raineri suust veel kord kõik, kuidas see sündinud. Rainer rääkis avameelselt, aga . . . minevikust ta vaikis.

Arnim tundis, et siin pealekäimine ei olnud kohane. Temal oli kannatust.

„Härra Markgraf,“ ütles ta lõpuks soojasti, „teil on palju sõpru, kes teid usuvad, ja lubage mindki seda ütelda. Võtan teie kaitsmise meelsasti oma peale, sest mul on kindel veendumus, et teie Zschinsky surmas süüdi ei ole.“

Tänulikult vaatas Rainer talle näkku.

„Ma tänan teid, härra doktor! Võin ütelda, minul süüdi ei ole! Olen süütu!“

„Ka härra Schulenberg usub seda kindlasti. Tema kõneles eile kuulajatele ja — rõõmustage oma hädas — juba on hulk tänuilikke kirju tulnud intendandile. Kuulajaskond hoiab teie poole ja loodab teie au lõplikku jalaleseadmist!“

„Ja — minu abikaasa? Olen teda oodanud — aga tema ei ole tulnud. Kas teate, kas . . . kas olete temaga rääkinud?“

Arnim vahtis tõsiselt oma ette maha.

„Pea tegema teile haiget, härra Markgraf! Teie proua — on korteri käest annud ja lastega oma vanemate juurde läinud. Härra Schulenberg on tema juures käinud ja katsunud teda tagasi hoida, ent — asjatult!“

„Asjatult?“ hoigas Rainer kahvatanud huulil. „Ingrid pöörab mulle hädas selja!“

„Ta tuleb tagasi, härra Markgraf!“

Rainer raputas pead.

„Ei . . . , ei tule . . . ei tule kunagi enam! Härra doktor . . . minu lapsed! Kui ta lahutust nõuab — ja ta nõuab —, mis saab siis minu lastest! Minu lastest?!“

„Tütarlaps antaks emale — poiss isale!“

„Ja kui õnnelik saatus minu süütust ilmsiks ei tee, — kui kohus minu süüdlaseks tunnistab?“

Arnim vaikis.

„Rääkige, härra doktor!“ palus Rainer ärdalt.

„Siis jäävad mõlemad lapsed. . . emale,“ ütles Arnim tõsiselt.

Rainer vahtis tarretuil, hiilgeta silmil oma ette.

Arnim püüdis teda julgustada, aga kõik ta sõnad paistsid viletsatena suurt valu nähes, mis meest murdis.

Schulenberg oli nii suures ärevuses, nagu ta proua seda veel kunagi polnud näinud. Temperamentlik, impulsiivne oli ta alati, aga nüüd — oli ta vaevalt rahustatav.

„Naine loobub mehest ta suurimas hädas! Naine nõuab lahutust! Kaks tundi ma rääkisin —, esimest korda ma palusin, kerjasin, kuid ilmaaegu. Kord armastav naine — ja siis tema suust sõna: Ma vihkan teda, kes mind on alandanud ja põrmusse tallanud!“

„Sa ei oska naise hingesse süveneda,“ ütles proua Schulenberg rahulikult. „Ots sellepärast, et naine teda usaldas, ots sellepärast see ääretu pettumus, mis sünnitas viha. Viha, mis on õieti viha? Kes üht inimest vihkab, see võib teda armastada. Oota ära, Georg! Aeg on parim arst. Ja lase enne veel otsus tulla!“

„Ta on süütu!“

„On, seda usun minagi. Mina seda temast ei arva. Olen temast pidanud palju lugu ja pean tast veel nüüdki lugu, kuigi see pole üsna kerge.“

„Mitte kerge? Mis sa sellega mõtled?“

„Aga, Georg, see Zschinsky asi ei klapi ju täiesti. Mingisugune süü on seal ometi peidus.“

„Võimalik mitte süü, võib olla kibe elamus, pettumus, millest mees üle ei saanud.“

„Ütle, Georg, kui sa eile oma südame ausast veendumusest kuulajatele kõnelesid Markgrafist ja kibedast saatusest, mis temal lasub, kas siis nõukogu sulle takistusi ei teinud?“

„No vähe mitte! Doktor Bertelen tuli paksu konsuliga minu juurde büroosse. Nad tahtsid minu kõne teksti lugeda, aga ma näitasin neile seda täna hommikul. On tulnud sajanded kirjad ja kaardid. Kuulajad tulevad kaasa, hääletavad Markgrafi poolt lugematul hulgal! No see tegi mulle palju rõõmu! Keegi vana proua, kes oma lapse lapse seltsis elab kusagil väikeses Pommeri pesas — tema kiri oli teiste hulgas. Liigutav . . . , mõtle, see vana proua suudab vaevalt veel kirjutada, aga ta istub õhtul ometi veel laua juurde ja kirjutab kirja, mis tuleb sügavast südamest. Markgraf ei olla mõrtsukas, seda tema ei saavat

uskuda, ja kui ringhääling kõik ei tee tema vabastamiseks, siis ei tahtvat ta ka enam meie raadioteateid. Lapselaps on siis kirja silmanähtavalt veel pidanud viima raudteele. Temal oli raudtee tempel. Ja palju, palju teisi poolehoidu kirju. Kõpsema eluea käes on ülekaal. Ja see ütleb ometi palju!"

„Ma rõõmustan ühes sinuga, Georg!"

Järgmisel hommikul paluti intendant nõukogu koosolekule.

Ta leidis kõik kaksteistkümmend meest toast.

Nõukogu esimees, konsul Kersten, võttis Markgrafi asjus seisukoha.

Asjalikult tunnustas ta Rainer Markgrafi suuri teeneid ja head sobivust ringhäälingu alal ja ütles, et intendantil õigus on, kui ta kord ütelnud: Markgraf on hea kõneleja! Kuulajate poolehoid kuuluvat temale ja tema isikupärasus oli kindlalt suur ja vastuvaidlemata. Ringhäälingule olla selline mees, kes oskavat publikut enese külge kōita, palju väärt. Sellepärast olla selgusele jõutud, et härra Schulenbergil on õigus sellist meest edaspidigi kinni pidada. Muidugi ainult siis, kui ta stütus on selgunud.

Schulenberg tundis teatud rahuldust.

„Härra intendant," jatkas konsul Kersten, „teie olete alati nõudnud ringhäälingult suuremat aktiivsust. Nüüd on riigipäevale ära antud teie ettepanek, et lubatakse ka parlamendi koosolekuid üle anda. Teie läksite veel kaugemalegi: Nõuate kohtuistangute edasiandmist, mis laia publikut võivad huvitada, kuid ei lase karta, et need publiku ja kuulajaskonna peale võivad mõjuda toorestavalt või ebakõlliselt."

„See on õige!"

„Teie tunnete meie soove täpselt! Aine on väga raske, sest raske on selle vahet teha. Kuid hea küll, teie peate mõistma, et meie teie tööd oskame hinnata. Meie tahame nõus olla, et esimest korda üle kantakse kohtuistang ja nimelt see kohtuistang, kus ringhäälingu kõneleja Markgrafi protsess harutusele tuleb."

Schulenberg võpatas. „Alatus?" mõtles ta.

„Härra intendant, me oleme juba ühendusse astunud kohtuasutustega ja valitsusega ja võime teile rõõmuga teatada, et teid takistused ei oota. Nüüd on teil sõna, härra intendant!"

Kõigi silmad viibisid Schulenbergil, kes seesmises vihas oli näost kahvatanud.

„Olen nõus!" ütles ta külmalt. „Tahan rääkida härra Markgrafiga, ja kui tema nõus

on, siis pole takistust. Tõmbaksin isegi pildiettekande sinna sisse."

Härrad olid õieti oodanud äraütlemist ja uskunud, et nad nüüd intendandi oma võimu alla saavad.

„Härra intendant, mina usun, et härra Markgraf ka oma õnnetuses on mees, kes mees peab, et ta teie seltsis selle kavatsuse teostamiseks on võidelnud."

„Mina usun sedasama."

Intendant tõusis ja kummardas lühidalt.

„On härradel veel midagi?"

„Ei, ma tänan teid, härra intendant!"

Schulenberg lahkus väliselt rahulikuna, kuid seest vulkaanina.

„Andsime talle kõva pähkile hammustada!" ütles Kersten tähtsalt.

Schulenberg uskus, et lõhkeb.

„Kaabakad!" kirus ta. „Seavad mulle sellise löksu! . . . Aga ega te mind veel pole püüdnud!"

Ta kavatses kohe Raineri juurde minna, ent äkki tundis ta häbi.

Ta paistis enesele äraandjana, kuna ta selle mehe südame, kellest ta avameelselt lugu pidas, kõigile inimestele pidi tegema nähtavaks.

Aga ta silmad libisesid üle suurtest kirjajunnikutest, mis ta toas seisid. Kas ei oodanud paljud Raineri sõbrad, et nad võiksid osa võtta tema raskest tunnist? Kas see ei oleks temale kahekordseks lohutuseks.

Ta otsustas Rainerile vanglasse kirjutada. Rida reast võitles ta enese südamest paberile.

Schulenbergi kiri saabus Rainerile järgmisel hommikul, kui ta oli tumedas meeleheite seisukorras.

Tema kiri Ingridile oli tagasi tulnud. Ingrid oli keeldunud kirja vastu võtmast. Ja tulnud oli kiri Ingridi advokaadilt.

Lahutus! Nõue, et lapsed temale mõistetak! Rainer vahtis tarretult kirjale ja ei osanud mõista. Teda valdas ääretu meelekibedus, et Ingrid tema nimelt sel tunnil maha jättis. Ingrid — tema Ingrid, keda ta armastas, kellele kuulusid kõik ta mõtet, igatsus ja armastus.

Ja kui ta Schulenbergi kirja luges, oli talle kõik üks kama. Ülekanne. Kibedasti hakkas ta naerma. Schulenbergi vastu, kes talle kõik täpselt seletas, kuidas kõik sündinud, ei tundnud ta mingisugust meelepaha. See mees oli tema vastu aus ja mõt-

les temaga hästi. Selle olid nad lõksu ajanud ja ühes temaga ka tema.

Automaatlikult teatas ta, et on nõus. Sel hetkel oli talle ju kõik üks kama. — —

Schulenberg hingas kergemini, kui Raineri kiri saabus.

Ta läks kriminaalinspektor dr. Beckeri juurde, kelle käes seisis Zschinsky loo juurdlus.

Becker oli väga sõnaaher. Juurdlusel oli selgunud, et ainult Markgraf võis olla roima teostaja.

Oli otsitud kirju, ent Zschinsky oli kõik kirjad alati pärast saamist ära põletanud, ja nii oli võimata selgeks teha, kellega ta oli seisnud kirjavahetuses. Oli püütud oletada roima kättemaksus, mõne põlatud armastaja või mõne naise poolt ja oli ses sihis siis ka asja jälitunud. Kuid kõik need katsed olid olnud ilmaaegsed, tagajärjetud.

Layka vahtis õele, kelle käest ta ema tapmisest kuulis, hetke aega tarretult ja suuril silmil otsa, jäi aga kummaliselt rahulikuks.

„Surnud!“ ütles ta. „Tapetud — minu ema! Saatus!“

Õde oli algul noore mehe näilikku meeletooruse üle kohkunud, aga kõik ta viha hajus, kui ta haige väsinud silmadesse vaatas.

Haigel oli peen tunne.

„Õde,“ ütles ta tasa, nagu oleks tal häbi rääkida, „tema oli minu ema . . . on nii kibe, et ta nii pidi surema . . . ja ometi pidi see kord nii tulema, seda kartsin ma alati. Mina ei ole oma ema iial armastanud; mis mind õieti tema kõrval kinni hoidis, seda ma ei tea. Ja see on nii kibe . . . aga minu ema ei olnud hea!“

„Ta on surnud, härra Zschinsky!“

„Tahan ju olla täitsa vait, aga . . . teie ei tohi minust mõelda paha. Minu ema . . . on palju õnnetust toonud nii mõnelegi inimesele. Tema oli südametu, ainult metsik auahnus ajas teda elust läbi, piitsutas teda ta teedel! Minul polnud muud kui minu viiul! Ja minu ema võttis minult kord sellegi ja müüs ära, kui ta raha vajab. Minu viiuli, õde! Ma pidin siis ootama pool aastat, enne kui jälle sain viiuli, viletsa viiuli, õde. Aga nüüd on kõik mööda. Nüüd . . . ta puhkab! Saagu talle osaks rahu, mida ta maailmas elades ei tundnud!“ —

Laykat külastas päev pärast ema surma kriminaalpolitseinik. Ta küsis enne juhtivat arstilt, kas haiget võib külastada ja

kasta seda ülekuulamist jaksab tervislikult välja kannatada.

Arst jaatas, nõudis aga, et tema ka ülekuulamise juures viibida tohiks, kus ta, kui vaja, võiks ülekuulamise katkestada.

Ametnik oli sellega nõus.

Ta istus protokollikirjutaja seltsis haige voodi ette, kuhu ka väike laud tõsteti.

Pehmel, soojal viisil tahtis ta haigele kõige esmalt ütelda mõned kaastundlikud sõnad, aga kui ta Laykale silma vaatas, siis jättis ta need ütlemata, tundes, et nad ei sobinud.

„Härra Zschinsky, ma kahetsen, kuid pean teile esitama ometi mõned küsimused, mis puudutavad teie ema hirmsat saatust.“

„Küsi, palun!“

„Teie vististi juba teate, härra Zschinsky, et härra Rainer Markgraf roima kahtluses on vangistatud!“

See teade tabas Laykat valusasti.

„Markgraf?“ hüüdis ta. „See on võimatu!“

Nüüd jutustas ametnik temale täpselt, millised põhjused vangistamisele viisid.

Layka oli sügavasti vapustatud. Arst tahtis ülekuulamist katkestada, aga haige pani vastu.

„Teie ei arva siis võimalikuks, et härra Markgraf võiks olla mõrtsukas?“

„Ei, ei iial ei usu ma seda, ja ylen kohkunud, et mina see olin, kes ta saatis kahtluse alla. Ainult minu viiuli pärast Markgraf ei ole mõrtsukss!“

„Härra Markgraf oli teie ema sõber?“

„Ei, seda küll mitte. Usun isegi, et ta teda vihkas. Imestasin alati, et ta sellegipärast tuli ja et ta minu emale raha laenas või kinkis.“

„Seda teate teie siis ka?“

„Jah, tean.“

„Kas teie ema iial teile ei ütelnud, etta Markgrafi varemast ajast tundis?“

„Ei, lähemalt ei ütelnud ta midagi; ainult kord tarvitas ta sõna: nooreea tuttav.“

„See on õige. Seda on ka härra Markgraf ise tunnistanud. Teie ütlesite praegu, et teil oli mulje, nagu ei oleks Markgraf teie emast iial suurt lugu pidanud!“

„Ei, ta põlgas teda! Jah, nii oli asi. Ta tuli ja nägi ometi, mis sündis.“

„Kas teie ei usu, härra Zschinsky, et temas peitus viha, mis härra Markgrafi võib olla äkilises hoos sellele teele ajas? Õieti on ju iga inimene teatud tujus roimale valmis.“

„Ei, ei, Markgraf mitte! Ja kui ta seda oleks teinud, ta oleks olnud esimene, kes

oleks enese ise üles andnud, et oma süüdi lepitada.“

„Juurdlemisel on kõige esmalt vaja teada, milline vahekord valitses teie ema ja Markgrafi vahel. Kas see vahekord ei ilmutanud sugugi intiimsuse muljet?“

„Ei, ei, mitte sugugi! See on lihtsalt võimatu!“

„Ja varemalt?“

„Sellest ei tea mina midagi!“

„Kas teie ei saanud mõnikord muljet, et mingisugune süü Markgrafi teie emaga sidus, mis süü, tema teguviisi, ma mõtlen seega tema toetust teie emale, õigustaks?“

„Jah,“ noogutas Layka ja jätkas tasakesi. „Markgraf kannatas raskesti. Tihti paistis ta silmist meeleheit. Aga ta ei rääkinud sellest iialgi. Kord kobasin ma seda, kuid jäin kohe vait, kui nägin ta kokkunud silmi.“

„Kui ma teid õieti mõistan, siis oletate, et jutt on puhthingelisest süüst?“

„Jah, seda ma usun.“

„Hm. . . ja võti selleks seisab minevikus ja Rainer Markgrafis peidus, kuna viimane ju vaikib. Tema ei räägi. Ja meil on ometi väga tähtis selgesti näha, juba mehe huvides, kes küll juba koormatud on, kuid kellele ometi kuuluvad kõikide sümpaatiad. Keegi ei suuda tema süüdi õieti uskuda. Kui me teame põhjust, siis oskame enesele teha ka õige pildi, oskame kindlaks teha, kas teo motiiv ka küllalt kõva on. On kahju, et teie meid selles ei saa palju aidata. Küsiks sin teie käest meelsasti veel midagi, kuid need on küsimused, mida raske on. . . pojale esitada.“

Layka vahtis tarretult oma ette, siis küsis tasa:

„Mis on Markgrafiga? Kuidas kannab ta kõike seda?“

Viivitades vastas ametnik:

„Ta on täiesti murtud. Tema abikaasa, keda ta väga armastas, on temast lahkunud.“

Layka võpatus, peitis näo käte vahele ja pisarad nõrisesid ta sõrmede vahelt.

Arst tõusis.

„Küllalt — küllalt!“

Kuid haige pani vastu. Paludes hüüdis ta:

„Mitte, härra doktor! Olen ju üsna rahulik! Tahan tunnistada! Ei taha, et härra Markgraf oma hirmsa saatuse ohvriks langeb!“

Küsiti edasi.

„Teie emal oli palju sõpru?“

„Jah — asi oli nii. Tema ei tundnud takistusi ega südametunnistust!“

„Kas võite meile nimetada nimesid, kel-

lega teie ema pidas — sõbralikke suhteid?“

Layka raputas pead.

„Ei, seda ma ei või! Mina pole sellest iial hoolinud, ei ole iial küsinud nende nimede järele. Minu ema käis palju läbi kunstnikkudega, filmirahvaga. Teda valdas auahnus ja soov veel kord kõrgele jõuda. Mina elasin kui hulgu, et mitte liig palju viibida ema lähedal!“

„Kas te ei näinud mõnikord tülisid. . . naiste poolt, kes kartsid, et kadunu omandas nende õigusi!“

„Ei mäleta!“

„Hea küll, siis lõpetame nüüd. Härra Zschinsky, teil on nüüd aega ja rahu — mõtelge kõige selle üle veel kord täpselt järele. Kõige pisemgi üksikasi on tähtis ja võib meile anda näpunäiteid.“

„Tahan järele mõelda, härra kommissar!“

Schulenbergil polnud enam rahu. Tema kannatas Raineri pärast, eriti seitsaadik, mil ta teadis, kui raskesti teda oli tabanud ta abikaasa lahkumine.

Ja ühel päeval läks ta ja külastas Rainerit vanglas.

Tema ees seistes täitis teda suur rõõm, sest ta nägi, et Rainer enese jälle oli leidnud. Kahvatu, ahtake, ent kindla pilguga seisis Rainer tema ees. Ta nägu oli valust selginud ja intendandile paistis, nagu näeks ta alles nüüd mehe iseloomustavat iludust, kust lõpmatu õilsus välja voolas.

„Armas, armas Markgraf!“

„Härra intendant!“

„Mingisugune teine sõna, mingisugune teine sõna, Markgraf. Olen teie ustav sõber!“

„Tean seda! Ja see on mind paljust üle aidanud.“

„Kibedaim osa seisab teil alles ees, härra Markgraf! Kaheksa päeva pärast on kohus! Miks te ei räägi?“

„Olen rääkinud puhast tõtt. Olen süttu!“

„Kes kahtleb teie süütuses? Teil on nii palju sõpru, aga kohus ei küsi inimestest, tema näeb ainult tõendusi ja paragrahve.“

„Tean, aga ei või parata.“

„Rääkige ometi! Ütelge kõik! Kohus püüab asjasse valgust tuua. Rääkige kõigest, mis teid Zschinskiga sidus!“

Rainer raputas pead.

„Seda ma ei või. . . ja see ei anna ka midagi kasu, härra intendant! Saatuse on minu elu minu käest enese kätte võtnud, ja mina võin ainult loota, et mõrtsukas leitakse. Tulgu, mis tuleb, mina ennast enam

ei kaitse! Pean lootma ja kannatama. Mis saab, seda ma ei tea. Vabaksõistmist, ei, seda ei julge ma loota, see võrdus ka hukkamõistmisele, sest mind võidaks kõige enam vaid tõenduste puudusel vabaks mõista. Ja see on mõnikord veel kibedam karistus! Kõneleja Markgraf, härra intendant, on olnud.“

„Ei, ei, seda mina ei usu! Usun kindlasti, et teie süütus selgub!“

„Nõukogule teeb see meelehead, kui teil kaasvõitleja puudub.“

„Jah! Aga ma tahan olla õiglane: teie vallandamist ei avaldatud!“

„Ei?“

„Tahetakse oodata kohtu otsust.“

„Seda ei oleks ma oodanud!“

„Usun seda, aga asi oleks võib olla teistsugune, kui teil ei oleks nii palju sõpru.“

„On mul neid tõesti?“

„Oh, palju sõpru. Kas pean teile saatma arvutud kirjad vaimustatud poolehoiuga, inimeste kirjad, kes sügavast südamest teie eest välja astuvad? Härra Markgraf, teie kohtupidamine kantakse üle. Võitlesin kaua, enne kui teile julgesin kirjutada. Ja teie ei jätnud mind hädasse. Ma tänan teid selle eest!“

„Mispärast peaksin ennast peitma? Olen süütu! Paljud teie kuulajad ootavad võib olla kõmu —, aga seda ei tule. See hall päev möödub üsna vaikselt ja avab teiste hallide päevade rea!“

„Mitte meelt heita, härra Markgraf! Mitte meelt heita!“

— — —

Protsessipäev tuli.

Kohtuasutused tõrkusid lubamast raadioja piltide esiletoomist, kuulajaskond saatis tuhanded pooldavad kirjad, ja nende kirjadega käes võitis intendant kõik takistused.

Mitu päeva varem olid tehnikud agarasti kohtusaali kavatsetava ülekandmise jaoks ette valmistamas. Pääsetähed kohtusaali olid juba ammu viimsegi lunastatud.

Kohtupidamine oli määratud õhtupoolikuks, kuna ülekandmist päevaajal ei tahtud teostada.

Juba pool tundi enne algust oli saal üleni täidetud.

Tulid kohtunikud ja vannutatud mehed ning asusid oma kohtadele. Tunnistajatepingid olid tihedalt täidetud. Ja viimaseks tuli kaebealune.

„Aa!“ jooksis läbi saali, kui Rainer tõsiselt ja rahulikult saali astus.

Raineril valutasid hetke aega silmad kõledas valguses, mis valitses saalis.

Ta vaatas mikrofonile ja väikesele kastile pildisaate jaoks ning teadis: nüüd algab sensatsioon tuhandele ja tuhandetele.

Ülekandmine oli tõesti suur sensatsioon.

Kus iial seisis pildivastuvõtuaparaat, seal polnud ainustki kohta vaba, ja tubades istusid inimesed valjuhääldaja ees, et mitte kaotada sõnakestki.

Schulenberg teadis seda.

Ka koomikute kabarees, kus Zschinsky viimati esinenud, olid kõik kunstnikud ja nende sõbrad koondunud suure pildivastuvõtja ümber.

Mingit teatamist protsessis polnud. Apaaraadid olid korras.

Minut aega helises hele pasunaheli valjuhääldajast, viimased käsitused pildivastuvõtja juures — ja juba löi pilt loitma.

Nähti kaebealust ta kohal, tema kõrval advokaat Arnimi sümpaatliku profiili.

Rainer kirjeldas kohtule kogu juhtumit lihtsal, selgel viisil; midagi ta ei salanud. Ta mõndas, mis õige oli, ei tunnistanud ennast aga Zschinsky surmas kuidagi viisi süüdlaseks.

Siis tulid tunnistajad. Üks järgnes teisele, vannutati ja tunnistas.

Kuid tagajärg oli kehv. Peatunnistajaks oli pansionipidajanna, kelle tunnistusel eriti suur kaal oli.

Aga nad kõik, üks kui teine, ütlesid, et nad kaebealusest seda tegu ei usu.

Tunnistas Laykagi.

Kui tema ette astus, märkas advokaat Armin, et Rainer võpatus.

Layka astus Raineri eest vaimustatult välja. Midagi ei jätnud ta vastamata.

Kui ta lõpetas, vallandus saalis elav käteplagin.

Peakohtunik laitis seda, aga ainult selleks, et oma kohust täita.

Tunnistajate ülekuulamine kestis kella üheksani. Siis järgnes lühike vaheaeg. —

Publik jäi saali. Kõik kartsid koha kaotamist. Aga vaevu sumbutatud ärevus puhkes erutatud vaidlusteks.

Rainer ei lootnud enam midagi.

Ilmaaegu olid ta silmad tunnistajate eest üle lennanud. Ingrid polnud ilmunud. Ta oli juba algusest keeldunud igasugu tunnistust andmast.

Armin püüdis Rainerit julgustada.

„Asi pole paha, härra Markgraf!“ ütles ta südamlikult. „Teil on publiku poolehoid, aga mitte vähem ka kohtuniku ja vannutatud meeste sümpaatia.“

„Mis on kõigest sellest? Ja kui mu

Vibulaskja Herkules.]

mõistetaksegi vabaks, ometi olen otsuse saanud . . . oma süü eest!“

„Teil ei ole süüdi!“

„Mõrtsukatöös mitte . . . aga vanas loos.“

„Rääkige ometi sellest!“

„Ei või! Ja süüdistusega ei ole sel minisugust ühendust.“

Armin aimas, et need olid sügavaimad hingelised takistused, nii kanged, et keegt temalt ta varema aja saladust ei suutnud välja kiskuda.

Korridoris kohtas Schulenberg üht tundmatut härrat, kes teda kõnetas.

„Härra intendant . . .?“

„Jah, palun!“

„Darius . . . , Gustav Darius, raudteekretär ja kaebealuse äi.“

Schulenberg andis talle rõõmsasti kätt.

„Härra Darius, . . . kibe päev teile!“

„Jah, tõesti! Kahekordselt kibe!“

„Teie tütre pärast!“

„Jah, see on mulle kõige pahem!“

„Teil on paha tütar, härra Darius, tütar, kes oma mehe ta kibedaimal tunnil hädasse jätab!“

„Jah, mu Jumal!“ hoigas vana härra. „Kui ei oleks lapsi . . . , ma oleksin enese tütrest lahti ütelnud. Mis saab nüüd?“

„Seda ei tea keegi! Kibedaks jääb see alati, alati! Mis on vabaks-mõistmine tunnistuste puudusel? See on ka kibe otsus! Ja see on veel kõige parem, mida võib oodata.“

„Et kriminaalpolitsei nii võimetu oli. Tunnen Rainerit ju täpselt. Võimatu on, et tema tappis! Ei, ei, see on võimatu. Seda ta ei suuda, või peab juba kahtlema hakkama Jumalas!“

„Seda peaaegu küll, härra Darius!“

„Minu abikaasa . . . tema hoiab tütre poole! Hässitab teda pealegi! Tema silmis on ta alatu, kõige alatatum olevus! Ingrid . . . , olen katsunud temaga rääkida, aga ta ei vasta. Kõik temas on vaenulik tõrje! Ta ei taha midagi kuulda!“

Kohtupidamine jätkus. Viimaste tunnistajatena kõnelesid Schulenberg ja doktor Seeliger.

Schulenberg algas kõheldes, kogeledes, nagu otsides iga ütlust, aga aegamööda sai ta vabamaks, astus tunnistajaosast välja ja tema kõne oli ülemlaul kaebealusele. Ta kirjeldas

õilist inimest, tema loomingut, tema sulamist ta ülesandesse; suurt kunstnikku ülistas ta ja lõpetas vaimustatud hütidega: „Ta on süütu . . . , mõistke ta vabaks! Tema on juba küllalt kannatanud!“

Seeligeri lühikese tunnistuse järele oli tunnistajate ülekuulamine lõpetatud.

Peakohtunik esitas Rainerile veel mõned küsimused.

„Härra Markgraf,“ algas ta, „tõendused teie süü kohta on rõhuvad. Kohtunikud ja vannutatud mehed on vististi tundlikud inimesed, aga nad on seotud juhtnööri külge. Nad tahavad teile õiglust osaks saada lasta. Kuid teie teete selle neile raskeks. Mispärast vaikite teie, millised sidemed teid kord surnuga on ühendanud? Härra Markgraf, teie olete varem tapetud tundnud, olite temaga sõbralikus vahekorras?“

„Olin!“

„Teie ei näinud teda palju aastaid, alles vana aasta õhtul kohtasite teda jälle?“

„Jah!“

„Teie olete temale ka raha andnud?“

„Olen!“

(Järgneb),

Kasan — koer-hunt.

Kanada kirjanik **James Oliver Curwood.**

2

„Püüdsin su kinni, mis?“ kordas ta ja viina mõju andis end juba tunda ta silmade säras. „Kes muutis su nime, Pedro? Ja kuidas sattusid te ma juure? Ho, ho, kui sa ainult võiksid kõnelda —“

Nad kuulsid Thorpe häält telgist. Sellele järgnes madal naise naer ja McCready ajas end püsti. Ta nägu läks äkki üleni punaseks ja ta pistis pudeli taskusse. Minnes ümber tule, hiilis ta kikivarvul puu varju, mis seisis telgi lähedal, ja seisis seal mitu minutit kuulatades. Ta silmad põlesid hullumeelses tules, kui tuli tagasi saani ja Kasani juure. Oli kesköö juba, kui ta läks oma telki.

Tule soojustes langesid Kasani silmad aeglaselt kinni. Ta magas rahutult ja ta peaju täitus rahutute piltidega. Ta nägi und, et võitles, ja ta lõualuud naksusid. Siis jälle rebis ta ahelat, et tormata McCready kallale või joosta perenaise juure. Ta tundis uuesti naise käe pehmet puudutust ja kuulis ta hääle imelist magusust, kui ta laulis talle ja peremehele, ja ta keha värises õndsuses nagu tol õhtul. Siis muutus pilt. Ta jooksis uhke koerasalga eesotsas — 6. Loode ratsapolitsei koerad — ja peremees kutsus teda Pedroks! Stseen vahetus. Nad olid laagris. Ta peremees oli noor ja sileda näoga ja aitas saanist meest, kelle käed olid kinnitatud ta ette imeliste, mustade rõngastega. Jälle hiljem — Kasan lebas suure tule ääres. Ta peremees istus ta vastu, selg telgi poole, ja sealt astus nüüd mees mustade rõngastega — kuid nüüd puudusid rõngad ja ta käed olid vabad ning ühes käes hoidis ta rasket nuiat. Kasan kuulis hirmsat hoopit, mis langes peremehe peale — ja see äratas teda ta rahutust unest.

Ta kargas üles, ta selgroog kanges ja kõris oli urin. Tuli oli kustunud ja laager oli pimeduses, mis valitseb enne koitu. Selles pimeduses silmas Kasan McCreadyt. Ta seisis jälle perenaise telgi lähedal ja Kasan teadis nüüd, et see oli sama mees, kes oli kandnud muste raudrõngaid ja et see oli mees, kes oli peksnud teda piitsa ja nuiaga mitu päeva peale seda, kui oli tapnud ta peremehe. McCready kuulis ähvardust

koera kurgus ja astus kiirelt tule juure. Ta hakkas vilistama ja kohendas poolpõlenud halge, ja kui tuli uuesti leegitsema löi, hüüdis ta valjult, et äratada Thorpet ja Isobeli. Mõni minut hiljem ilmus Thorpe telgiavausele ja talle järgnes ta naine. Naise lahtised juuksed rippusid kullana ta õlgadel ja ta istus saanile, Kasani lähedale ning hakkas seda harjama. McCready astus ta selja taha ja tegutses pakkidega, mis olid saanis. Nagu juhuslikult eksis ta käsi üheks silmapilguks juustesse, mis rippusid naise seljal. See ei tundnud algul McCready sõrmede puudutust ja Thorpe selg oli nende poole.

Ainult Kasan nägi ta käe vargset liigutust ja kuidas see juustest kinni haaras ning nägi mehe silmades hullumeelset kirge põlevat. Kiirelt nagu välk hüppas koer terve ahela ulatuses üle saani. McCready sai viimasel silmapilgul kõrvale karata ja Kasan paisati täiest jõust tagasi, nii et ta keha puudutas naist. Thorpe oli pööranud ja nägi hüppe viimast osa. Ta uskus, et Kasan oli karanud Isobeli kallale ja hirmsas ärevuses ei tulnud ta suust ainustki sõna ega hüüet; ta tõmbas naise tummalt eemale, kuhu see oli langenud. Ta nägi, et see ei olnud haavatud, ja haaras revolvri järele. Kuid see oli telgis. Ta jalgade ees oli McCready piits ja ta haaras selle ja kargas

Kaitseliitlased suusatamisel.

Kasani kallale. Koer heitis lumesse. Ta ei katsunud põgeneda ega vastu panna. Ainult ükskord varem oli ta saanud sarnaselt peksa nagu nüüd Thorpelt. Kuid ta ei nuuksunud ega hulunud.

Ja siis jooksis äkki ta perenaine sinna juure ja haaras piitsa, mis oli Thorpe pea kohal.

„Mitte ainustki hoopki rohkem!“ hüüdis ta ja midagi ta hääles sundis meest sõna kuulma. McCready ei kuulnud, mida naine veel ütles, kuid Thorpe silmadesse tuli imeplik vaade ja sõnalausumata järgnes ta naisele telki.

„Kasan ei karanud minu peale,“ sosistas naine ja värises kogu kehast. Ta nägu oli surnukahvatu. „See mees seisis mu taga,“ jätkas ta, pigistades mehe käsivart. „Tundsin, et ta mind puudutas — ja siis kargas Kasan. Ta ei oleks iialgi mind hammustanud. See oli mehe pärast! See on — õudne —“

Ta nuuksus peaaegu ja Thorpe tõmbas ta käte vahele.

„Ma ei ole varem sellele mõelnud — kuid see on võõrastav,“ ütles ta. „Kas ei öelnud McCready, et tunneb koera? See on võimalik. Ehk kuulus Kasan kord talle ja ta karistas teda nii, et koer seda ei ole unustanud. Ma kuulan homme järele. Kuid seni — kas lubad mulle, et hoiad Kasanist eemale?“

Isobel andis lubaduse. Kui nad telgist välja tulid, tõstis Kasan oma suure pea. Vuhisev piits oli sulenud ühe ta silma ja ta suust tilkus verd. Isobel nuuksus seda nähes, kuid ei läinud ta juure. Poolpime, teadis Kasan siiski, et perenaine oli peatanud ta karistuse, ja ta nuuksus tasa ja liputas paksu saba lumes.

Iialgi varem ei olnud ta tundnud end nii õnnetuna, kui neil pikkadel, vaevarikastel tundidel, mis järgnesid, ja ta murdis teed teistele voorikoertele põhja poole. Üks ta silmist oli haige ja täidetud põletava valuga ja ta keha oli haige piitsahoopidest. Kuid mitte füüsilise valu tõttu ei olnud ta pea norus ja keha ilma hariliku energiata, mis iseloomustab juhtivat koera — oma kaaslaste käskijat. Süüdi oli ta vaim. See oli murtud, esimest korda elus. McCready oli teda löönud; ta peremees oli teda löönud; ja kogu päev kõlasid nende hääled tigidalt ja kättemaksuhimuliselt ta kõrvades. Kõige rohkem haavas teda aga perenaine. See hoidis tast eemale, ikka ahela ulatusest eemal; ja kui nad peatusid, et puhata, ja kui nad jälle olid

laagris, vaatas perenaine teda imeliste ja küsivate silmadega, kuid ei kõnelenud. Ka tema oli vist valmis teda peksma. Kasan arvas seda ja hiilis tast eemale ja roomsa kõhuli lumes. Murtud vaim tähendas tema juures murtud südant ja sel öösel külitata laagritule stügavaimas varjus ja varjas oma muret. Keegi ei teadnud sellest murest — ehk ainult naine. See ei tulnud ta juure. Ei kõnelenud temaga. Kuid ta vaatas teda tähelepanelikult — ja uuris teda silmi pöörata, kui Kasan vaatas McCreadyt.

Hiljem, kui Thorpe ja ta naine olid läinud telki, hakkas sadama lund ning lume mõju McCreadyle üllatas Kasani. Mees oli rahutu ja jõi tihti pudelist, mida oli kasutanud eelmisel öösel. Tule valgusel muutus ta nägu ikka punasemaks ja punasemaks ja Kasan võis näha ta hambaid läikivat, kui ta vaatas telki, kus magas ta perenaine. Ikka uuesti läks McCready telgi juure ja kuulatas. Kaks korda kuulis ta liigutusi. Viimane kord oli see Thorpe stügav hingamine. McCready ruttas tule juure tagasi ja pööras näo taeva poole. Lund sadas nii tihedalt, et ta nägu langetades silmi pidi pilgutama ja nägu pühkima. Siis läks ta välja pimedusse ja kummardus tee kohale, mille nad nad olid murdnud mõne tunni eest. Sadav lumi oli selle peaaegu kutsutanud. Veel tund ja teest ei olnud enam jälgegi järele — mitte midagi, mis võis tunnistada järgmisel päeval, et nad olid tulnud seda teed. Hommikul matab lumi kõik, ka tule, kui ta sellel laskis kustuda. McCready jõi jälle välja pimeduses. Ta huultelt tulid hullumeelse rõõmu sõnad. Ta pea kuumas kui tules. Ta süda peksis meeletult, kuid vaevalt nii tigidalt kui Kasani süda, kui koer nägi, et McCready tagasi pööras n u i a g a ! Ta asetas nui puu najale. Siis võttis ta saanist laterna ja süütas selle. Ta lähenes Thorpe telgiavausele, latern käes.

„Ho, Thorpe — Thorpe!“ hüüdis ta.

Vastust ei tulnud. Ta võis kuulda Thorpe hingamist. Ta tõstis telgiriide veidi kõrvale ja hüüdis valjumalt.

„Thorpe!“

Veel ikka ei olnud sees mingisugust häält kuulda ja McCready vallandas telgiriide paelad ning valgustas laternaga telgi sise- must. Valgus langes Isobeli kuldsele peale ja McCready jäi seda vahtima, ta silmad hõõgusid nagu tulised sõed, kuni ärkas Thorpe. Kiirelt lasi McCready riide langeda ja raputas seda väljaspoolt.

„Ho, Thorpe! — Thorpe!“ hüüdis ta uuesti.

Seekord vastas Thorpe.

„Hallo, McCready — kas teie olete?“

McCready tõmbas riide tagasi ja ütles madala häälega:

„Jah. Kas võite silmapilguks välja tulla? Metsas on midagi lahti. Ärge äratage oma naist!“

Ta tõmbus eemale ja ootas. Minut hiljem tuli Thorpe rahulikult telgist. McCready näitas kuusiku poole.

„Vannun, et seal keegi tümber laagri hiilib,“ ütles ta. „Olen kindel, et nägin seal mõne minuti eest meest, kui läksin puid tooma. Suurepärane öökoerte varastamiseks. Siin — võtke latern! Kui ma ei ole päris tola, tahan leida teed lumes.“

Ta andis Thorpele laterna ja haaras raske nua. Kasani kõris tõusis vali urin, kuid ta hoidis selle tagasi. Ta tahtis hoiatust uriseda, tahtis tormata ahela lõpuni, kuid teadis, et kui seda teeb, mehed tagasi pööravad ja teda peksavad. Nii lebas ta vaikselt, värisedes ja tasa nuuksudes. Ta vaatas neid, kuni nad kadusid — ja ootas siis — kuulatas. Lõpuks kuulis ta lume ruidinat. Ta ei olnud üllatatud, kui nägi, et McCready tuli üksi tagasi. Ta oli juba arvanud, et tuleb üksi tagasi. Sest ta teadis, mis tähendas nui!

McCready nägu oli nüüd hirmus. See oli elaja nägu. Ta oli mütsita. Kasan hiilis sügavamale varju, kuuldes tasast, metsikut naeru ta suust — sest mees hoidis ikka veel nua. Siis lasi ta selle langeda ja lähenes telgile. Ta tõmbas riide tagasi ja vaatas sisse. Thorpe naine magas ja tasa nagu kass astus McCready sisse ja riputas laterna telgipalgi külge. Ta liigutused ei äratanud naist ja mõned silmapilgud seisis McCready ja vahtis — ja vahtis.

Väljas, kükitades sügavas lumes, katsus Kasan mõistatada võõrastavaid sündmusi. Milleks olid peremees ja McCready metsa läinud? Miks ei olnud peremees tagasi tulnud? Peremees, ja mitte McCready, kuulus sinna telki. Miks oli McCready seal? Ta vaatas McCreadyt, kui see telki astus, ja äkki seisis koer jalgel, ta selg oli kange ja karvane, ta liikmed paindumatud. Ta nägi McCready hiiglarvarju telgiriidel ja silmapilk hiljem kostis võõrastav, läbilõikav kisa. Kasan tundis selle kisa metsikus hirmus ära perenaise hääle — ja tormas telgi poole. Ahel peatas teda, mattes urinat ta kõris. Ta nägi varjusid võitlevat ja kisa järgnes kisale. Perenaine hüüdis peremeest ja ühes peremehe nimega kutsus ta teda.

„K a s a n — K a s a n — “

Ta tormas uuesti ja paisati selili. Teistkordselt ja kolmas kord kargas ta ahela ulatuses öösse ja ta kaelavõru löikas ta lihasse nagu nuga. Ta peatas silmapilguks, ahmides õhku. Varjud võitlesid ikka veel. Nad olid nüüd püsti! Nüüd langesid nad maha! Tigeda urinaga heitis Kasan kogu oma raskuse veel kord ahelale. Naksatus — ja rihm ta kaela kohal andis järele.

Poole tosina hüppega oli Kasan telgi juures ja tormas sisse. Ta kargas urinaga McCready kõri kallale. Ta suurepärase löugade esimene haare tähendas surma, kuid ta ei teadnud seda. Ta teadis ainult, et perenaine oli siin ja et ta võitles tema eest. Kostis lämbunud kisa, mis lõppes hirmsa nuuksumisega; see oli McCready. Mees langes põlvedelt seljale ja Kasan surus kihvad sügavamalt vaenlase kõrisse; ta tundis sooja verd.

Nüüd kutsus teda perenaine. Ta tõmbas ta karvast turja. Kuid Kasan ei vallandanud haaret — veel kaua mitte. Kui ta seda lõpuks tegi, vaatas perenaine kord alla mehe peale ja kattis näo kätega. Siis langes ta tekkidele. Ta lebas üsna vaikselt. Ta nägu ja käed olid külmad ja Kasan puudutas neid õrnalt koonuga. Ta silmad olid suletud. Kasan hõõrus end tema vastu, pöörates irevil suu surnud mehe poole. Mispärast oli perenaine nii vaikne, küsis ta endamisi?

Möödus pikk aeg ja siis liigutas perenaine. Ta silmad avanesid. Ta käsi puudutas Kasani.

Siis kuulis ta väljas samme.

See oli peremees, ja tundes hirmuvärinat — nua pärast — hiilis Kasan kiirelt ukse juure. Jah, seal seisis peremees tulevalguses — ja hoidis käes nua. Ta astus aeglaselt, kukkudes peaaegu igal sammul ja ta nägu oli verine. Kuid tal oli n u i! Ta peksab teda jälle — peksab teda hirmsasti McCready pärast; ja Kasan libises hääletult riide alt läbi ja hiilis vargsi pimedusse. Kuusiku varjust vaatas ta tagasi ja ta kurgus tõusis armastuse ja mure madal nuuksumine ja suri seal. Nad peksavad teda nüüd alati — peale seda. Ka perenaine peksab teda. Nad kihutavad ta minema ja peksavad teda, kui ta leiavad.

Tulevalguselt pöördusid ta hundisilmad metsa sügavikku. Selles pimeduses ei olnud nuiasid ega põletavaid piitsasid. Nad ei leia teda sealt iialgi.

Ta kahtles veel silmapilgu. Ja siis, vaikselt nagu metsloomad, kelle veri oli osaliselt tema veri, hiilis ta ööpimedusse.

Tuul kaebas tasa kuuskede latvades, kui Kasan hiilis metsa pimedusse ja saladusse. Tundideviisi lebas ta laagri läheduses, punased ja paistetanud silmad vahtisid aineti telki, kus oli juhtunud veidi aja eest hirmus asi.

Ta teadis, mis oli surm. Ta teadis surmast rohkem kui inimesed. Ta haistis seda õhus. Ja ta teadis, et ta ümber oli surm ja et tema oli selle esile kutsunud. Ta lebas kõhuli sügavas lumes ja värises ja see kolmveerandit tas, mis oli koer, nuuksus murelikult, kuna hunt end ilmutas ta ähvardavates kihvades ja ta silmade kättemaksumihulises läikes.

Kolm korda tuli mees — ta peremees — telgist välja ja hüüdis valjult „Kasan — Kasan — Kasan!“

Kolm korda tuli naine temaga ühes. Tulevalgusel nägi Kasan ta läikivaid juukseid, mis rippusid lahtiselt nagu ta oli näinud telgis, kui ta oli end lahti rebinud ja selle teise mehe ära tapnud. Perenaise sinistes silmades oli ikka veel sama metsik hirm ja ta nagu oli valge kui lumi. Ja teist korda ja kolmat korda hüüdis temagi, „Kasan — Kasan — Kasan!“ ja kõik Kasanis, mis oli koer, värises rõõmust, kuuldes perenaise häält ja ta tahtis roomata, et vastu võtta peksu. Kuid nua hirm oli suurem ja hoidis teda tagasi, tund tunni järele, kuni nüüd telgis kõik oli vaikseks jäänud ja ta enam ei näinud nende varjusid ning tuli hakkas kustuma.

Ettevaatlikult roomas ta pimedusest välja, roomas kõhuli saani ja tuleaseme juure. Saani taga, peidetud puude pimedusse, oli mehe laip, kelle ta oli tapnud, kaetud linaga.

Thorpe, ta peremees, oli ta sinna vedanud.

Kasan heitis maha, nina pööratud soojade süte poole ja silmad peidetud esikäppade vahele, vahtides aineti suletud telgiriidet. Ta tahtis ärkvel olla, valvata, valmis olla, et metsa põgeneda, kui telgis kuulis liikumist. Kuid tuleasemelt tõusis hallist tuhasta imeline soojus ja ta silmad langesid kinni. Kaks korda — kolm korda — sundis ta end valvama; kuid viimane kord avanesid ta silmad ainult poolenisti ja langesid siis raskelt kinni.

Ja nüüd, unes, nuuksus ta pehmelt ja ta käppade ja õlgade toredad musklid tuksatusid ning üle ta kollaka selja jooksid äkilised värinad. Thorpe, kes oli telgis, kui oleks teda näinud, oleks mõistnud, et Kasan näeb und. Ja Thorpe naine, kelle kuldsed juuksed langesid mehe rinnale, ja

kes aegajalt tuksatas ja värises nagu Kasan väljas, oleks teadnud, mida ta nägi unes.

Unes tormas ta uuesti ahelat vastu — ta lõuad naksusid — ja see hääl äratas ta, ta kargas üles, selgroog kange kui hari ja ta ähvardavad kihvad paljastusid. Ta oli ärganud õigel ajal. Telgis oli liikumine. Ta peremees oli üleval ja kui ta ei põgenenud —

Ta põgenes kiiresti paksu kuusikusse ja peatas, oli varjatud, kuna puu tagant paisis ainult pea. Ta teadis, et peremees ei halasta. Kolm korda oli Thorpe teda peksnud, et ta McCreadyle kallale tungis. Viimane kord oleks ta peaaegu maha lastud, kui perenaine teda ei oleks päästnud. Ja nüüd oli ta McCready kõri läbi purenud. Oli talt röövinud elu ja peremees ei halasta. Isegi naine ei halasta.

Kasan oli kurb, et peremees oli tagasi pöörnud, verine ja uimane, kui ta oli läbi purenud McCready kõri. Ta oleks muidu jäänud perenaise juure. See oleks teda armastanud. Armastas teda. Ja ta oleks järgnenud perenaisele ja oleks võidelnud ta eest ja surnud ta eest, kui seda nõuti. Kuid Thorpe oli metsast tagasi tulnud ja Kasan oli kiiresti eemale hiilinud — sest Thorpe tähendas nüüd talle, mida tähendasid kõik inimesed talle: nua, piitsa ja võorastavaid asju, mis sülgasid tuld ja surma. Ja nüüd —

Thorpe oli astunud telgist. Koit oli lähedal ja ta hoidis käes püssi. Silmapilk tuli noor naine välja ja ta käsi haaras mehe käsivarrest kinni. Nad vaatasid eseme poole, mida varjas lina. Siis kõneles naine Thorpega ja see ajas end sirgeks ja viskas pea, taha.

„H—o—o—o—o— Kasan — Kasan — Kasan!“ hüüdis ta.

Kasan tundis värinat. Mees katsus teda tagasi meelitada. Ta hoidis kätt esemel, mis tappis.

„Kasan — Kasan — Ka— a— a— a— san!“ hüüdis mees uuesti.

Kasan hiilis ettevaatlikult puust eemale. Ta teadis, et kaugus ei tähendanud midagi sellele külmale esemele, mis oli Thorpe käes. Ta pööras pea ja nuuksus pehmelt ja silmapilguks täitis suur igatsus ta punaseid silmi, kui naine telki kadus.

Ta teadis nüüd, et lahkub tast igaveseks, ja tundis südames valu, mis seal enne ei olnud, valu, mida ei olnud tekitanud nui või piits, või külm või nälg, kuid mis oli suurem kui need kõik kokku ja mis täitis teda sooviga pead tagasi heita ja välja kisendada oma üksildust aeva hallisse tühjusse. Järgneb,

Kojusaatja.

Rootsi kirjanik **Francis Hagfors.**

Joe Forsteril oli sõna.

„Teie teate ju, et mul Ameerikas esime- seil aastail oli mitmesuguseid ameteid, nagu neid rõhuvad olukorrad pakuvad. Nii olin muu hulgas ka saatja.“

„Saatja?“ küsis Charlie ja kergitas kulme.

„Sa taipad kohe. New-Yorgis, nagu igal pool, leidub noori ja vähem noori daame, kes õhtuti meelsasti tahaksid külastada teatrit. Kuid õine üksik väljasviibimine käib heade kommete vastu. New-Yorgi tänavad pole alati julged. Kaitsvaid, tugevaid mehe- käsi on öösel väga vaja. Ja on olemas va- nanevaid daame, — need elavad linna äär- tes, kus isegi päeval kodanlisest auväärilik- kusest mitte suurt lugu ei peeta, — ja need ei saa enestele alati mehesoost saatjat mu- retseda. Härra direktor Smith kuulis aja kutset — tema on „Lyric Theatri“ direktor — ja üllatas torede ideega: organiseeris salga saatjaid, kelle liikmeid teatud tasu eest need daamid võisid enestele saatjateks võtta. Seltskonna daam peab helistama teatrikassase ja pileti ühes saatjaga tellima. Õhtul ilmub siis määratud noormees soovi järele kas jala või autos daami maja ette, saadab ta teatrisse, on talle seltsiks ja kait- seks teel, saadab ta pärast etendust koju, kuulab daami arvustust ja märkusi viisakalt ja lahkub aupaklikult. Õhtu on läbi. Direk- tor Smith lõikas selle lihtsa mõttega hulga raha ja kiitust.

Mina lugesin ajalehest mr. Smithi üles- kutset, milles ta seks otstarbeks otsis hästi- kasvatatud ja haritud noorimehi. Nagu too- kord alati, oli mul aineliselt vilets järg, mispärast ma ennast ruttu selle koha jaoks ruttasin teatama. Meid oli üle neljasaja kohasoovija, ja ma pean tunnistama, nende hulgas hulk, kes igasse salooni väga hästi oleks sobinud. Mul polnud vähematki loo- tust pääseda nende kahekümne hulka, keda taheti vastu võtta. Ometi tabas mind direk- tori tungiv, katsuv pilk ja leidis minu vile- susegi alt osavuse . . .“

„Muidugi,“ ütles Korrisson varjamatu ka- dedusega.

„ . . . ja juba järgmisel päeval kandsin ma sinist teenistustülikonda. See polnud sugugi maitsetu. Peas oli mul müts kaugele silmapaistva kirjaga: „New-York Lyric Theater Escort.“ Teenistus ei olnud raske. Päev oli mul vaba; minu kohus seisis selles,

et pidin õhtul olema kaks korda veerand- tundi viisakas ja vastutulelik, mis ju isegi inetu daami vastu polnud raske, kuna ma ju mõne minuti järele jälle vabanessin. Nii läks asi tükk aega siledasti, kuni ma ühel õhtul . . .“

„Ahaa,“ tühendas Charlie põnevalt ja nähtava kahjurõõmuga.

„ . . . pidin järele minema ühele noo- rele daamile, kes elas oma haige tädi juu- res ja mõnikord ennast tahtis oma pala- vasti armastatud tädi haiglasest ilmavaatetest meelsasti vabastada. Miss Mabel tuli mulle kojasa vastu, õhulik, hiilgav pilv siidist ja pitsidest. Ta oli minu vastu ülevalt alla lahke ja lubas ainult, et teda tohtisin ai- data kasukasse. Me sõitsime autos, ilma et ta minuga oleks rääkinud. Sel õhtul oli mul esimest korda raske oma osa juurde jääda, kuna daami paljad õlad ja niiskelt säravad silmad mind segaseks tegid. Peale etendust ootasin ma teda, me võtsime autos jälle is- tet ja sõitsime tema kodu. Ehk oli see vaid tuju kellegagi oma muljete üle mõnda sõna vahetada, aga ta esitas mulle mõne küsi- muse, mis mulle võimaluse andis oma eu- roopalise hariduse tema ees heasse valgusse seada. Kõrgi üllatusega silmitses ta mind teravasti ja märkavalt, kuid jätkas siis vest- lemist. Varsti peatusime tema maja ees ja ma nentisin kurvast, et tee oli olnud liig lühike. Härdalt vaatasin ma temale järele, kuidas ta ukse taha kadus. Ent mis võisin ma teha? Tema oli ju hoopis teisest maa- ilmast. Võõras täht, mis vaid mõne lühikese minuti minu troostita elu teele pisut val- gust oli heitnud.

Mõni päev hiljem andis teatrisekretär mulle tellimise kirja ja ütles saladusliku hirmutusega:

„Nõutakse number seitset. Juhin teile tä- helepanu sellele, et direktsioon vastutab kahjutu kojusaatmise eest. Olge ettevaatlik.“

Number seitse olin mina. Sedelil seisis noore daami aadress. Miss Mabel käitas mind nüüd hoopis teisiti. Algaskohe juttu. Mulle meeldis mu hariduse hinnang. Lah- kudes märkis ta ainult mööduvalt, et juhus, mis meid kokku saatnud, temale sugugi vastumeelt ei olla.

Endast mõista tabas mind sama „juhus“ mõni päev hiljem uuesti. Sekretär oma vas- tiku ahvihirmutusega märkis seekord:

„Juba jälle nõutakse number seitset! Kui see veel kordub, olete vallandatud!“

Selle ahvardava äikese vastu pidin ma ennast kaitsma, sellepärast olin ma õhtul viisakalt tagasihoidlik, millega toonitasin ma seltskondlikku kuristikku meie vahel. Preili Mabel oli sellest üllatatud ja püüdis mind veel suurema lahkusega mu tagasihoidlikkusest välja kiskuda. Koduteel muutus seisukord veel põnevamaks. Lähenedes tema majale, pööras ta oma kirglike näo minu poole, võttis mu kätest kinni ja ütles paluvalt:

„Põgenege minuga!“

„Neetud!“ vilistas Justin läbi hammaste ja löi laksatades oma ümmargusele põlvele.

„Seda ütled sina! Ent kujutlege minu seisukorda. Ilus, veetlev noor daam ütleb noorele mehele: „Põgenege minuga!“ Mind aga oli saatnud juba hapraks teinud, minu töö seisukorra-mõõduline kindlus paistis mulle õnnaena. Võisin mõelda vaid ehmudes uutele raskustele, võitlustele, segadustele. Kui ma temaga põgenen, mis siis? Kes teab, kuhu ma satun, kui kire esimene joovastus on hajunud? Olin ennast juba mitu korda põletanud, tuld ma kartsin, ja seekord mängisin ma meelsasti tuletõrjet.

Isalikult ja üleolevalt hakkasin ma temaga rääkima ja tegin talle selgeks, et ta soov on meeletu. Nagu pastor kõnelesin ma moraalist, kodanlikust voorusest ja juhtisin ta tähelepanu põgenemise tagajärgedele. Olin nagu ehtne vooruse valvur. Tema tahtis muu pilku tabada, mina aga vaatasin talle üle, kuni ta auto nurka taganes ja enam sõnagi ei lausunud. Ma silmitsesin teda ühe silmaga ja nägin, kuidas ta nägu vihas põles ja et ta oma taskurätikut kägistavalt pigistab. Tee paistis piinav-pikana. Ta ei lasknud ennast autost aidata, vaid kargas üksi kõnniteele. Ma ei jõudnud talle järele, ta kadus juba uksest, sõnatult, jumalaga jätmata. Kohmetult, täis piinlike tundeid, rõhutud meeleolus rändasin ma tühjadel tänavatel öösse.

Kui ma järgmisel päeval läksin teatribüroosse õhtuks oma ülesannet vastu võtma, astus minu juurde keegi pikk, nurgeline härra ja soovis teada, kas ma olen Joe Forster. Minu jaatava vastuse peale pani ta oma käe minu õlale ja ütles:

„Seaduse nimel olete arreteeritud!“

Järgnesid kõige hirmsamad nädalad minu elus. Mind stüdistati daami äraviimises ja rõõvmõrtsuka töös. Miss Mabel oli nimelt sel õöl jäljetult kadunud ja keegi ei näinud teda enam pärast minu seltsis kodusõitu.

Minu protsessist sai New-Yorgis hooaja suurim kõmu. Mind tunnistati äkki kõige hullemaks ja kardetavamaks naistetapjaks. Minu pilt seisis ajalehtedes esimesel kohal. Kõige hullemad lood liikusid minust. Iga Ühendriikide sulg kirjutas lugemata korda minu nime; ei möödunud päeva, mil ma ei oleks saanud vähemalt tosina armastusekirju ja abiellumise ettepanekuid. Vaimustatud naised saatsid mulle kõige kallimaid maiustusi.

Ja mina, arusaamatu kuulsuse ja populariteedi vastu, pidin ikka mõtlema tolele armsale olevusele, kes tost õst saadik oli jäljetult kadunud. Tema õrn kuju, tema kelmikas-julge naeratus peene suu ümber ja kirglikest-hõõguvad silmad tantsisid igal õöl minu ümber. Uurimisvangistuse lõpul olin juba täitsa kokku varisenud, ihulikult ja hingelikult. Kohtupäeval oli mul see kõik juba ükskõikne. Tummalt seisin ma vannutatud meeste ees; mu vaene kaitsja ei osanud midagi teha, mis mind oleks võinud päästa. Täidetud saalis puudus mul vististi enamuse sümpaatiat, viha rahuliku, küünilise mõrtsuka vastu kasvas iga minutiga. Ma võisin oma otsust lugeda juba kõigi silmis veel enne selle väljakuulutamist.

Vannutatud meeste otsusel olin süüdlane. Kohus ilmus pärast lühikest nõupidamist saali, ma ootasin kõige raskemat karistust. Peakohtunik tõsis otsust kuulutama, ja sel hetkel kuuldi kobinat, sosistamist ja üks hää ütles valjusti: „Täna, ärge nähke vaeva!“

Mustasse rõivastatud noor daam, paks loor näo ees, astus kohtu ette.

„Kes te olete? Mis tahate?“ kisendas kohtunik talle.

„Laske see mees kohe vabaks!“ Ta osutas minule. Minu süda pörutas võidumarssi. „Mina olen Mabel Clifford!“

Ütles ja löi loori näo eest kõrvale.

Saalis valitses ilmatu segadus. Kõlasid hüüded, käsud, mida keegi ei täitnud. Mabel astus minu juurde võredega varustatud nurka.

„Loodetavasti olete vahepeal juba muutunud vastutulelikumaks?“ ütles ta. Mina kuulsin kõik ainult sumbunult ja kõik ujus mu silmade ees. Ainult tema hää kõlas kaugelt minu juurde, kui ta andis järgmise seletuse: „Tol õöl pöördusin ma veel oma toa ukse ees, läksin onu juurde ja sõitsin tema seltsis järgmisel päeval merele. Alles mõne päeva eest sattus mulle üsna kogemata üks ajaleht kätte ja ma suutsin veel tänaseks jõuda New-Yorki.“

Rahva kiiduavalduste saatel lahkusime koos kohtumajast. Tunni pärast juba viibisime väikeses hotellis, kus meid onu ühe sõbraga ja vaimulikuga juba ootas. Viibimata laulatati meid.“

Joe Forster vaikis. Ent seltsimehed silmitsesid teda suuril silmil. Charlie hajameelne nägu vahtis jutustajale vastu nagu küsimusmärk.

„Sina oled abielus? Abiellusid temaga?“

„Ja miks siis mitte? Naine, kes kohtud, politsei, kogu avaliku arvamise minu pärast paneb liikuma, kes mind nädalaid laskis tunda piina, ainult et pehmeneksin, nagu ta ütles, kas see naine ei vääri siis armastust ja abiellumist?“

„Nii oled sa siis abielus?“ küsis Charlie veel kord. Tema ei jaksanud seda ikka veel taibata.

Joe Forster võttis pikkamisi oma sigari karbi, valis sellest paksu sigari, otsis esiti vasakust, siis paremast vestitaskust sigariruga, ei leidnud seda sealt, aga leidis ta viimaks kohast, kus ta harilikult võtme- kimpu kandis, löikas sigari suitsetamiseks

valmis, nuusutas seda ja pani ta siis kõrvale. Neli silmapaari rippusid kõige suuremas põnevuses ta huultel.

„Olin.“

„Ja . . . ?“

„Jah . . .“, ütles Joe pikkamisi. „New-York Lyric Theater Escortina“ ja ameerika kohtute kaebealusena elatakse küll palju läbi, kuid kõik ometi ei märgata. Kui nimelt minu nii seiklusrikkalt võidetud naine minu seltsis õhtul magadistuppa tuli, hakkas ta, tundi silmas pidades, ainult veel mõnda pisiasja enese küljest ära panema.“

„Ja . . . ?“

„Kõige esiti roosakarvalised põsed emaljest. (Firma V. Husselbee-Plumpex, Fifth Av. 67, 32 kord, pahemat kätt), siis kuldlokid (Maurice Terenin, Pariis, Boulevard Hauptmann 17), siis kumerad rinnad (Ohio orthopeedilisest instituudist), siis edasi..“

„Küllalt!“ mõirgasid kõik neli.

„Jah, et ütelda lühidalt,“ naeratas Joe pehmesti, „tolles majas ei leidunudki mingugust hurmavat täditütart, see oli reumatopõdev tädi ise!“

Lahkumisel.

Jakob Liiv.

Kord usaldasid ennast sinu hooleks,
Su juure tulid nagu hirmund lind.
Nüüd on mu süda nagu kistud pooleks
Ja fühi, õudne tundub minu rind.
Kas oli see su kergemeelne tuju,
Et riisusid sealt kalli pühakuju,
Mis oli mulle ainu jumalaks?
Ma aimasin, et sina seda hinge
Ei ihka, kellel eluform on vinge,
Kes vähe elufeel sind õnnestaks.
Sa vajad südant julget, suurt ja kuuma,
Et maitsfa armastust kui elutuuma.

Nüüd hulluseni mässavad mu meeled,
Ma igal hetkel nagu märki joon
Ja kisun kaffi oma kandle keeled,
Et sealt ei kuulduks enam ükski toon.
Mis tuleks sealt, see oleks leina kaja . . .
Ja kellele on seda kuulda vaja?

Hea on, kui ükski vaikselt kannatan.
Mu hinge kalmistul on palju kalme,
Neil risfikirjaks küllalt kurbe salme,
Nüüd värske kalmu mina juure saan.
Ei keegi teda üles leida tohi.
Las kasvada seal unustuserohi!

Ei ükski enam kokku liita suuda
Mu purustatud hinge iganes,
Ei uftu maffund päevgi helgeks muuda,
Ei parane haav murfud südames.
See oli sinu tegu, sinu tahe,
Et sammeldama peab nüüd meie vahe
Ja sina vabana võiks olla õnnelik,
Sa julgel sammul edasi nüüd tõtta,
Su kaju manalasse ühes võtta
Ma tahan kui mind kutsub igavik.
Head teed! Mul pole enam rohkem sõnu,
Neist sa ei tunnekski vist mingit mõnu.

Suur saatjatehulk.

Saksa kirjanik **Gottfried Kölwel.**

Linnas, mis ümmargune oli nagu hiigla-moodi üles punsunud kõht ja varjurikaste puude vööd kandis, elasid inimesed, kes päeval ja ööl sellele mõtlesid, kuidas lõbus-tada silma, kosutada keelt ja kõhtu pidada mitte ainult keha keskpaigaks, vaid elu keskpaigaks ja magada heas voodis. Kui nad lõunal laudade ääres maiustasid, endid pärast lõunat kosutasid kohvi, jäätise ja kookidega, õhtul ruttasid tantsu- ja muile pidustusile, siis mõtlesid nad: kuidas võid-
dan ma veel enam, et mitte ilma jääda ühestki lõbust.

Nende inimeste vahel elas kaks vaest rauka. Kaspar Melch, kõhn kui kuivanud puu, keda ümbritsesid viletsad riided, kan-dis oma punetavate, vesiste silmade ees nikkelpillile ja rinnal habeme halli pilve. Ta elas Jakob Döhmeri seltsis, kes oli sama viletsa välimusega kui tema, kitsas katuse-toas ja mõlemad toimetasid vahetevahel väikesi toiminguid, et mitte nälga surra.

Kuna nüüd talv tuli ja külm nende toa viletsa ahju oma võimu alla võttis, läksid vanakesed tihti suurde vaksalisaali endid soojendama.

Nähes suuri kohvreid ja pakke, mis osalt mööda kanti, osalt kärudel rongi juure vee-retati, mõtlesid raugad küll oma vaesusele, ei lasknud enestes aga iial ärgata kurja soovi, et teistel oli nii palju, neil aga mitte midagi.

Ühel õhtul aga kohtasid nad vaksali kõrvalkäigus meest, kes seisis aurukütte samade torude juures, kuhu tahtsid nemadki minna. Mees kandis vana kõva kübarat, mille alt juuksed kuni särgikaeluseni lan-gesid; tema pikk, kahvatu nägu harva lõua-habemega kummardus sügavale ja ta rippu-vate õlgade ümber läikis põlinevana nar-mendav säterkuub. Käed oli ta selja taha risti pannud ja hoidis neid nagu seotult vastu aurutoru.

„Ka üks meiesugustest!“ pomisesid rau-gad. „Temal puuduvad kütmiseks vististi ka puud.“

Ja see mõte ajas nad tema juure vest-
lema.

Mehe nimi oli Balthasar Jobbe. Noores eas tahtis ta saada kunstnikuks, kuid ta kavatsus purunes peagi ja nüüd valmistab ta juba ammust saadik, kuna ta tervis ke-haliku töö jaoks oli kidur, pulmades, risti-

miste ja teiste perekonnapidude jaoks juhul-
likke luuletusi.

Varsti kuulsid Melch ja Döhmer, et Jobbe neist veel vaesem oli, ja see ühine vaesus köitis neid kolme rauka ikka kindlamini kokku. Päeval läksid nad mõnikord ühes-koos linna jalutama, silmitsesid igatsedes toiduainetekaupluste vaateaknaid ja otsisid kohta, kust võis saada aineid kõige oda-vama hinnaga. Inimesed, kes neist möödu-sid, seisatasid ja naersid.

„On aga räpane ristikehinalet!“ ütlesid nad. „Isegi varblased ei oleks osanud tore-damat kokku kanda!“

Kui raugad seda selgesti kuulsidki, ei lasknud end endi ühistel jalutuskäikudel ometi eksitada, vaid hoidsid hästi üksteise juure, kuni nad lõpuks käsikäes, nagu joo-detuna üheks kehaks, tänavatest läbi van-kusid.

„Nii on soojem,“ ütles Balthasar Jobbe, „kui üksipäi läbi talve joosta.“

Seda enam imestasid Melch ja Döhmer, kui Jobbe ühel õhtul enam aurutorude juure ei ilmunud, kuigi nad teda ootasid. Selle-pärast läksid nad teda otsima. Nad jõudsid läbi kitsaste tänavate ühe pimedada maja ette. Ja imestasid, et too väike vaateauk katuse sees, mille taga Jobbe elas, valgus-tamata oli. Jobbe pidi ometi olema kodus. Kus võis ta muidu olla?

Nad helistasid, kuna Jobbe juure kell ei viinud, alumise korra korterisse. Vedelalt seotud põll paksu kõhu ümber, punetav nägu korridorilambist valgustatud, ilmus keegi tige naine. Ta oli rasvased juuksed juba pooleldi vallandanud ja tema küsimusest raukade soovi järele kajas kihvtine ette-heide. Melch ja Döhmer vabandasid endid, tänasid naist avamise vaeva eest ja küsisid Jobbe järele, kas proua teda päeval on näi-nud minemas või tulemas. Ent vaevalt oli proua kuulnud Jobbe nime, kui ta vihastas ja hüüdis: „Mis on minul selle naruga seal üleval asja! Minupärast võib ta . . .“

Rohkem Melch ja Döhmer ei kuulnud. Nad ruttasid neljast trepist üles.

Jobbe toa ees tuld ei olnud. Kobades leidsid nad ukse. Tuppagi astudes piiras neid pilkane pimedus. Jobbet ei olnud näha. Kui Melch ja Döhmer ta nime hüüdsid, teatas Jobbe väsinud hääl, et ta lamas voo-dis. Mis tal viga oli, ei teadnud ta isegi.

Teda vallanud äkiline nõrkus. Eriti kummalisena paistis talle, et tal külm oli suu- rest sisemisest soojusest. Ka kõhuvalu kaebas ta. Et haiget paremini saaks aidata, otsis Melch tuld. Jobbe seletas aga, et temal kütnalt ei ole, ja jätkas, et ta ehk tuld üldse enam ei vaja. Sõbrad püüdsid teda lohutada ja ütlesid, et ta sellepärast ju veel ei tarvitse surra. Kõhuvalu ja palaviku olla juba miljonid läbi teinud ja mitte surnud. Selle juures kobasid nad ta voodit, et näha, kas Jobbe ka hästi on kaetud.

kurta. Kõrva arglikult uksele surudes koputasid nad eestoa uksele. Keegi kirjutaja avas ja küsis, mis nad soovivad. Vaevalt olid nad seda ütelda saanud, kui kirjutaja nägu tõmbus kipra ja ta ütles: „Olete vist küll napakad?“ Nende sõnadega löi ta ukse nende nina ees kinni.

Tund hiljem lahkusid Melch ja Döhmer linnast. Neil oli kärü kaasas ja sellega suundusid nad metsa poole, mis külmanud põldude vahel seisis nagu heategija. Metskitsed tundsid ta mantlit, jänesed pugesisid

Hiina kaubalinn Schanghai, mis on ägedate lahingute keskkohaks hiinlaste ja jaapanlaste vahel.

Kõva vaiba asemel leidsid nad vaid räbalaid, mille alt külmad jalad välja ulatusid.

Järgmise päeva hommikul, ajal, mil ametnikud büroodes alles mantleid varna riputasid, seisis Melch ja Döhmer juba raekoja kojas, et paluda Jobbe jaoks puid ja süsi. Kuna nad aga juba ette kindlad ei olnud, kas ametnikud neid kohe aitavad, ja nad teadsid, milline pikk tee oli paberil vaeste eest hoolitsemise ametis teha, enne kui ta eesmärgi saavutas, siis otsustasid nad kohe minna linnapea juure, et sellele oma häda

ta voltide vahele ja kõik kannatavad linnud otsisid kaitset ta soojemas hõngus.

„Miks ei peaks ta aitama haigetki?“ arvas Melch ja raius kirvega kuiva oksa maha. Döhmeri saag kiunus ja teine oks langes. „Kuidas saab meie hea Jobbe rõõmustama,“ ütles Döhmer, „kui näeb kõiki neid oksid oma ahju kõrval!“

Ja nad täitsid kärü täis ja võtsid kõik oma jõu kokku, et kärut lumest läbi vedada.

Kuid vaevalt jõudsid nad linna äärmiste majade juure, kui äkki linnavaht astus

nende ette. Kust nad need oksad saanud? käratas ta. Vististi polnud see sündinud austasi. Avameelselt jutustasid raugad, et need kuuluvad haigele, kes on suremas. Nad toonud need oksad ta katusetoa kütteks. Lasku linnavaht nad minna. See aga, toetudes seadusetahele, võttis neilt puud ära ja viis nad politsei jaoskonda, jättes nad endidki istuma. Raugad olid kui meeletud ja palusid, lasku ta nad ometi koju minna, muidu kulmavat Jobbe ära.

Alles teise päeva õhtul, mil ülemus oli selgusele jõudnud, et raukade karul ainult kuivad oksad olid, lasti nad vabaks. Kuid oksad jäeti esiotsa ometi veel politseisse.

Varanduseta, nagu alati, ruttasid Melch ja Döhmer kõige otsemat teed Jobbe korteri poole minema. Kurvalt ja väsinult jõudsid nad katusetoa ukse ette. Kui nad Jobbele oma eksisoidust jutustavad, mõtlesid nad, siis kaob ta lootus küll täiesti. Sellepärast tahtsid nad teda lohutada.

„Ma ajan oma kuue seljast maha,“ otsustas Döhmer, „ja laotan tema peale.“ — „Ja mina teen sedasama,“ täiendas Melch. „Ehk suudame ta veel paasta!“

Hetkeks elustuski veel vabastav lootus. Kui raugad olid koputanud, ei kuulnud nad kutset ja uskusid, et Jobbe on jälle terveks saanud, välja läinud ja soojendab ennast vaksali kuttetorude juures. Et veenduda, avasid nad ta toa ukse. Kuidas ehmusid nad aga, kui nende pilk siirdus sõbra voodile. Balthasar Jobbe lamas voodis surnuna. Vaibarabal oli põrandale kukkunud, vististi surmavoitluse puhul. Seljas ainult katkine särk, lamas siniseks tõmbunud laip. Ta nägu oli hirmsasti üles punsunud ja ta sil-

mad olid lahti nagu tondil. Esiotsa pisut kartes, astusid nad viimaks ometi tema juure ja vajutasid ta silmad kinni.

Veel samal päeval, keset tänavat, haigestusid ka mõlemad raugad. äkiline haigus üles suure väsimusega valdas nad.

„Mul on, nagu kannaksin laipa seljas,“ ütles Melch. — „Jah,“ vastas Döhmer, „nagu peaksime teda veel kaugele kandma.“

Vaevaga komberdasid nad veel üles oma katusetuppa, et tarbekorral üksteist aidata.

Varsti tundsid nad kanget palavikku. Valu napistas nende sisemust. „Nagu Jobbel,“ ütlesid nad, „nagu Jobbelgi!“ Juba järgneval oil, pimedas, surid nad. Kui nad leiti, oli neil sinine keha ja punsunud nägu. Nende silmad olid lahti nagu Jobbelgi, nagu oleksid nad muutunud tontideks.

Varsti peale seda algas majades suur suremine. Kes suutis põgeneda, põgenes; kes jäi, peitis enda muuri- ja varju. Aga randaval tondil olid labitungiv pilk ja pikad, hirmad käsivarred. Ta haaras sinna tuppa, kus lihunikmeister Krause proua värises, tõi välja kirjutaja linnapea eestost, kahmas kinni linnavahist keset eeslinna tänavat ja ei väsinud uusi ohvreid otsimast. Paljud, kes kord niinimetatud ristikkehealadele olid naernud, koverdusid nuttes ja surid. Kõik tänavad jäid tühjaks, samuti kohvikud; kadusid pidusoigid, kinni jäid kontserdi- ja tantsusaalid. Keegi ei hoolinud enam rahast ja varanduselt, kõik kartsid oma elu eest. Ja kui sinine tont linnast jälle lahkus, oli nii palju inimesi surnud, et üldiselt eldi, kellegil ei olla olnud nii suurt saatjatehulka, kui Balthasar Jobbel ja ta kahel sobral.

Lõpmatult tuul uhab.

Robert Sutemae.

Lõpmatult tuul uhab laineid,
lõpmatult üks ees, ja siis teine,
laine järgi laine.

Ammu ju vaatan neid.

Nii kui elu silmapiiri een
algab, siis liigub
ja kiigub.

Kuni kord lopnud on teed.

Ikka ju tuleb neid
jälle uuesti
ikka uuesti — —
Lõpmatult tuul uhab laineid.

Lopnud kord maised teed,
nagu veed,

mis uhavad lõpmatusele.

Katki on murtud uhendet keed.

Aga uusi juba tõusevad
laineid, kel kord
kaen loppakkord.

Siis narbuivad, nutud õitsevad.

Sõber.

Inglise kirjanik **Ada Graf.**

„Sa ei taha teda mulle siis mingi hinna eest müüa?“

Stanhope himukad silmad silitasid valgest puust nikerdatud kuju, mille omandamise eest ta oleks valmis olnud kõik oma varandust kaalule panema.

„Ei, mina ei müü teda sulle,“ vastas ta sõber Carew. „Ta ei ole müüdav.“

Toas valitses nii sügav vaikus, et Stanhope oma südame põksumist võis kuulda. Tema ja Carew olid elu aeg sõbrad, mõlemad rikkad, inimvaenulikud ja hoolsad vanade asjade kogujad; üks neist oli maias piltidele ja portsellanile, teine armastas aruldasi asju. Täni olid nad üksteist alati toetanud, täidetud samast kirest. Carew oli see olnud, kes leidis, et need puust kujud — tookord oli neid neli — osad olid ühest tervikust, mis kujutas seitsme kõrgeima vouruse ja seitsme surmapatu jumalaid. —

Stanhope oli tarvitanud selleks viisteistkümme aastat, et koguda seitse vourust ja kuus surmapatu jumalat; viimased olid õgimise, varguse, laiskuse, lihahimu, uhkuse ja jumalateotuse jumalad. Kui Carew talle telefoneeris, et ta on leidnud ka viimase, mõrtsukatöö, jumala, oli Stanhope suure rõõmuga rutanud tema juure, aimamata, et Carew seda temale anda ei tahtnud, nagu ta seda endast mõistatavana lootis.

„Carew, ega sa ometi ei viivita meeletu ebausju põhjusel?“

Kiri ühel kujul ütles nimelt, et see, kes kogu rühma kokku saab, mõrtsukaks saab või mõrtsukakäe läbi langeb.

„Jumala eest, ei! Minul on hoopis teistsugused põhjused!“

Stanhopele paistis, nagu oleks nikerdatud jumalus temale tigidalt vastu naernud. Ta ainus tõsine sõber keeldus talle osa andmast uhkest rõõmust, et kogu kujude rühm temale kuulub. Ta lahkus lühidalt. Kasutu oli sõpra kauemini paluda. Carew oli kord seletanud, et kuju ei ole müüdav, ja tema oma otsust juba ei muutnud. —

Kümme tundi hiljem, keskööl, istus Stanhope üksipäi oma töötoas. Teenijad ja õde, kes tema juures elas, olid juba läinud magama. Carewi juures olekust saadik ei mõtelnud ta muule kui oma sõbra seletamatule olekule, ja ta meelepaha kasvab järjest. Carewile oli see jumalus kasutu, temale aga ärahindamata väärtusega. Kogu inim-

elu töö oli seega hääbunud ja seda kõik ainult mingisuguse tuju pärast. Nii istus ta ja mõtles, mõtles.

Kell pool üks läks ta kirjutuslaua ette ja kirjutas tsheki summale, mis oli pool suurem summast, mis Carew kuju eest maksnud. Siis võttis ta mantli selga, pani kübara pähe, elektrilambi taskusse, niisama kimbu võtmeid ja peitli —

Tema nõu oli üsna lihtne. Tal oli ukse võti Carewi majja ja tee oli talle nii tuttav, et võis sinna pimesi pääseda. Ta võis võtmeaga avada selle ukse, kus Carew jumalust hoidis, ja kui mitte, siis võis ta tarvitada peitlit. Kui Carew hommikul jumala asemel leidis tsheki, siis lõppes küll sõprus, aga see oli juba nüüdki katkemas.

Kell pool kaks astus Stanhope tasakesi Carewi töötuppa. Ta pidi kapi, milles kuju peitus, vägivaldselt avama. Uks avatud, osutus kapp tühjaks.

„Stanhope! Mu Jumal!“

Elekter lõi põlema. Carew tuli talle öömantlis ja väljasirutatud kätega vastu. Stanhope silmad läksid kirjuks ja nagu meeletu tagus ta sõpra, kuni see meelemärkuseta langes põrandale. Ehmatades kummardas Stanhope, kes jälle kaineks saanud, tema kohale, kuid Carew ei liigutanud. Uskudes, et Carew surnud, tormas Stanhope hirmuga minema. —

Järgmisel hommikul istus Stanhope õe seltsis einelaual. Ta rääkis nagu harilikult äripäeva tühistest asjadest, aga ta häääl kõlas talle eneselegi võõrana. Ikka jälle mõtles ta ainult:

„Miks ei helistata mulle? Nüüd peaks ta ometi olema juba leitud. Ta oli surnud, ma ei võinud eksida. Kas hakkab keegi mind kahtlustama?“ Ja ütles enesele: „Mis sellest, kui mu vangistatakse? Mees, kes oma parima sõbra tapab ühe kujukese pärast, on Juudas ja pole paremat palka teeninud!“

Õe häääl katkestas ta mõttelõnga:

„Kas sa siis oma pakki ei avagi? Soovin õnne sünnipäevaks!“

„On siis täna minu sünnipäev? Olin selle täiesti unustanud!“

Ta löikas pakinööri katki ja murdis ka punase pitsati lahti. Lõhnavast sandlipuust kastike tuli nähtavale ja kui ta selle avas, nägi ta selles roosasse vatisse mässituna

mõrtsukatöö jumalust, mille omandamise soovil ta oli saanud mõrtsukaks. Kuju juures oli kiri, mille Carew kirjutanud.

„Minu armas Stanhope, palun, võta kasti asestatud kuju minult vastu sünnipäevakingina. Meie oleme juba nelikümmend aastat sõbrad ja mu südamevajadus on sulle suu suurt soovi täita. Loodan, et sa mulle ka andestad mu eilse nalja, et ma sulle seda kuju ei või müüa. Olen ka kindel, et ebausku, nagu teeks nende kujude rühma omanik mõrtsukatöö või saaks mõrtsuka

käe läbi surma, sinu und ei riku. Südamest tervitades

sinu Carew.“

Stanhope käed värisesid. Sel hetkel helises telefon — telefoni juures oli Carew.

„Veel kord soovin sulle sünnipäevaks õnne!“ kõlas ta hää. „Mis sa täna öösel minu juurest öieti tahtsid? Vaevalt olin sind näinud, kui ma langesin minestusse. Sa tead ju, et ma selle häda all tihti kannatan. Aga nüüd olen jälle täitsa terve!“

Kaarditark.

Tshehhi kirjanik **Garel Capek.**

Kuna järgnevas loos on jutt kohtunikust, kes oma otsuse tegi paragrafile vaatamata terve inimõistuse järele, siis järgneb sellest, et see lugu ei võinud mujal sündida kui Inglismaal. Ja nimelt juhtus ta Londonis, täpsemalt öeldud Kensingtonis. Või oli see Bromptonis või Bayswateris? Kohtuniku nimi oli mr. Justice Kelley. Ja naise nimi, kellele kohut mõisteti, oli lihtsalt Myers. Mrs. Edith Myers.

„Mu armas,“ ütles politseikommissar Mac Leary ühel õhtul oma naisele, „tahaksin meelsasti teada, millest see naine, see proua Myers, öieti elab. Nüüd, veebruaril, saadab ta teenija sparglit ostma. Edasi olen nentunud, et ta päeviti 12—20 külalist vastu võtab, alates sõenaisest kuni hertsoginnani. Sina ütled vististi, ta on kaarditark. Võib olla, kuid see võib ka olla kattemantliks millegi muu jaoks; võib olla salakuulamise jaoks. Tahaksin meelsasti selgusele jõuda.“

„Ilus, Bob,“ ütles agar proua Leary, „see jäta minu mureks.“

Nii sündis, et päev hiljem proua Leary, muidugi laulatusõrmuseta, ent hästi noorelt riietatuna ja friseerituna nagu neiu, kel aeg on kõigist rumalustest loobuda, koputas mrs. Myersi uksele. Ta pidi pisut ootama, enne kui avati.

„Istuge, mu laps,“ ütles vana daam pärast külalise põhjalikku silmitsemist. „Millega võin teid teenida?“

„Ma . . . ma . . . sooviksin meelsasti teada saada oma tulevikku — saan homme kaksikümmend aastat vanaks.“

„Armas preili . . . oh, palun, kuidas?“

ütles mrs. Myers ja võttis kaardipakikätte ja hakkas neid elavalt segama.

„Jones on nini,“ sosistas proua Leary.

„Nii siis, armas preili Jones, teie eksite. Mina ei ole kellegi kaarditark, panen kaarte välja vahetevahel vaid oma lõbuks. Tõstke kaardid pahema käega ja asetage viide hunnikusse. Nõnda. Mina panen mõnikord kaarte, mida ju iga vana naine vahetevahel teeb — no vaata,“ katkestas ta jutu, kuna esimese hunniku tümber pööras. „Ärtu. See tähendab raha. Ja südamepoiss. Ilus kaart!“

„Aa,“ ütles proua Leary põnevalt. „Palun edasi!“

„Ärtu poiss,“ ütles mrs. Myers ja tõstis teise hunniku. „Roheline kümnene, see tähendab reisi. Aga siin, siin näen ma pahandusi, aga lõpul seisab südamedaam.“

„Mis see tähendab?“ küsis proua Leary ärevalt ja tegi suured silmad.

„Jälleärtu,“ harutas mrs. Meyer kolmanda hunniku juures. „Armas laps, teil on oodata palju raha, ent ma ei tea veel, kas peate tegema suurema reisi või kas keegi, kes teile armas, selle reisi teeb. Aga keegi vanem härra tahab teid selles takistada . . .“

„Arvatavasti minu . . . minu isa,“ arvas proua Leary.

„Seal ta on!“ ütles mrs. Myers pühalkult. „See on ilusaim kaart, mis olen kunagi näinud. Aasta pärast on teil pulmad; keegi väga rikas noor mees, miljonär või kaupmees, abiellub teiega, ent enne tuleb teil veel suuri takistusi võita, mida keegi vanem härra teile valmistab. Pärast pulmi lähete siit kaugemale, arvatavasti üle mere. Nüüd palun teilt vaeste neegrite toetuseks ühe guinee.“

„Ma tänan teid, proua Myers,“ ütles proua Leary ja võttis rahakotist ühe naelsterlingi ja ühe shillingi. „Aga ma palun, mis maksaks see takistusteta?“

„Kaardid ei lase ennast osta,“ ütles daam auväärselt. — — —

„See mulle ei meeldi, see ennustus mulle ei meeldi,“ ütles härra Mac Leary ja sügas mõitikledeks pead. „Pealegi pole ta nimi Myers, vaid Meier Lübekist. Vean kihla, et ta inimestelt välja meelitab saladusi, mis temale ei puutu. Teatan sellest oma ülemusele.“

Ja härra Mac Leary teatas asjast tõesti ülemusele ja seal ei vaadatud asjale kum-

paari shillingit. Ja mõnikord täitub see ka. „Proua Myers,“ ütles mulle veel hiljuti üks naine, „veel keegi ei ole mulle nii head ennustanud kui teie. See proua elab St. Johns.“

„Aga siin on tunnistaja teie vastu. — Proua Mac Leary, jutustage meile, mis teate.“

„Proua Myers luges kaartidest,“ jutustas ruttu proua Leary, „et mul on aasta pärast pulmad ja et minuga abiellub keegi rikas mees ja et ma üle mere sõidan.“

„Mispärast just üle mere?“ küsis kohtunik.

„Sellepärast, et teises pakis oli roheline

Põdrajaht 17. sajandil.

Franz Snydersi maal Viiri muuseumis.

malisel viisil sugugi üle öla; nõnda sündis, et mrs. Myers kutsuti kohtuniku Kelley ette.

„Noh, mrs. Myers,“ ütles kohtunik, „kuidas on lood teie kaardipanekuga?“

„Sa armas Jumal, härra kohtunik, kuidagi peab inimene ometi elama. Ma ei või ju oma aastates enam balletis esineda.“

„Hm. Siin on teie vastu kaebus, et te oma ametit ei oska. See on sama, nagu pakuks mõni kondiitor shokolaadi asemel savitahvlikeksi müüa. Ühe guinee eest võivad inimesed teilt ometi nõuda korralikku ennustust. Mispärast panete kaarte välja, kui te sellest midagi ei tea.“

„Leidub inimesi, kes olid rahul. Vaadake, ma ennustan inimestele asju, mida nad meelsasti kuulevad. See rõõm väärib juba

kümnene, ja see tähendavat reisi,“ ütles proua Myers.

„Lollus,“ pomises kohtunik.

„Roheline kümnene tähendab lootust. Reisimise puhul on roheline all. Kui ärtu seitse selle kõrval seisab, siis tähendab see pikka reisi, kust kasu saab. Teie olele siis tunnistajale ennustanud, et ta abiellub aasta jooksul rikka ja noore mehega. Aga proua Leary on juba kolm aastat härra politseikommissar Mac Learyga abielus. Mis te sellest ütlete, proua Myers?“

„Sa armas Jumal,“ vastas vana daam rahulikult, „seda võib juhtuda. See daam istus minu ees noorena rõivis ja ta pahem kinnas oli katki. Sellest võib järeldada, et tal puudub üleliigne raha, kuid tahaks

meelsasti olla tore. Ta ütles, et on 20 aastat vana, on aga vähemalt kakskümmend-viis.“

„Kakskümmendneli,“ protestis proua Leary.

„See on üks kõik; järjekult tahaks ta meelsasti abielluda — ta ütles enese nimelt olevat neiu. Sellepärast panin kaardi, mis töötab rikast meest. Minu arust oli see väga sobiv.“

„Ja mis tahtsite ütelda takistustega, vana häärraga ja reisiga üle mere?“ küsis proua Leary.

„Mu Jumal, inimestele peab nende raha eest ometi midagi pakkuma,“ ütles proua Myers lihtsalt.

„Küllalt, ütles kohtunik, „Mrs. Myers, teie ennustused on pettus. Peab tundma kaarte. On olemas küll mitmekesiseid teooriaid, aga ei kunagi tähenda roheline künnene reisi. Teie maksate viiskümmend naela trahvi, nagu toiduvõltsija või kaupmees, kes müüb väärtusetu kaupa. Edasi kahtlustatakse teid salakuulamiseks, ent ma usun, et teie seda ei mõnda.“

„Nii tõesti kui Jumal olemas on,“ hüüdis Mrs. Myers, aga kohtunik katkestas ta kõne.

„Hea küll, jätame selle. Aga et te olete võõras ja kindla kutseta, siis tarvitavad poliitilised ametikohad oma õigust ja saavad teie maalt välja. Elage hästi, proua Myers. Ma tänan teid, proua Leary. Aga ütlen teile, teie poolt on see südametunnistusetu tegu, omal viisil kaarte panna. Pidage seda meeles, Mrs. Myers.“

„Selline pigi,“ ohkas vana daam. „Just nüüd, mil äri hakkas minema.“ — —

Aasta hiljem kohtas kohtunik Kelley komisar Mac Learyt.

„Ilus ilm,“ ütles kohtunik lahkesti. „Muide, kuidas läheb teie proual?“

Mac Leary tegi hapu näo.

„Proua Leary! — ei tea — oleme lahutatud.“

„Mis te ütlete,“ imestas kohtunik.

„Jah, äkki ilmus keegi noor narr — miljonär, usun, ta on Melbournis kaupmees, — tahtsin takistada, aga . . .“ Mac Leary viskas käega. „Nädala eest sõitsid nad Austraaliasse pulmareisile.“

Jootraha.

Türgi jutt.

Rikas türklane läks hammamisse — sauna. Saunateenijad, kes teda ei tundnud, olid tema vastu väga kõrgid, pesid teda ainult pealiskaudselt, hõõrusid ta selga ainult kergesti, masseerisid teda vaid silmakirjaks ja viskasid temale sauna lõpul ta riided kätte, nagu koerale visatakse kont.

Sauna ukse lähedal aga seisis vaagen, kuhu saunaskäijad teenijate jaoks harilikult raha panid. Türklane võttis oma rahakoti ja pani vaagnasse mitte vähem kui kakskümmend piastrit.

Teenijad tormasid metsikult vaagna juurde ja tahtsid andjat tänada, kuid see oli juba lahkunud.

Järgneval nädalal tuli mees uuesti.

Teenijad olid ta ümber nüüd kui kärbsed.

„Armuline härra!“ nimetasid nad teda, pesid teda veega, mille hulka lõhnaõli valati, hõõrusid ta selga nii kõvasti, et veri jälle rõõmsasti hakkas voolama, ja masseerisid teda nii kõvasti ja ometi nii õrnasti, nagu nad oleksid masseerinud kuningat, kui mõni kuningas ennast Bagdadis laseks saunateenijatel masseerida.

Siis toodi talle ta riided ja riietati ta hoolikalt, harjati tolm ta õlgadelt, puhastati ta kingad, anti talle lill, mis kinnitati nõelaga ta rinda, ja saadeti ta aupaklikult kummardades välisukse juurde, kus talle rahavaagen valmis hoiti.

Aga türklane sülitas vaagnasse ja tahtis lahkuda.

„Mis?“ hüüdsid teenijad. „See on siis kõik jootraha meie vaeva eest?“

„See on,“ vastas türklane, „jootraha teenimise eest, mille osaliseks ma teilt mineval korral sain. Need kakskümmend piastrit aga, mis ma teile siis andsin, olid ettemaks tänase teenimise eest.“

Keeletult ja rumalate nägudega jäid teenijad talle järele vahtima.

Pudeliga mees.

Inglise kirjanik **Herbert Ford.**

Me jutustasime üksteisele lugusid idasse sõitva laeva suitsetamistoas. Parajasti paluti väikest, sõjamehe-välimusega meest, kes need jutustused algatanud, oma pooltki tüht lugu jutustada, kuna järg parajasti tema käes oli.

„Huvitavaim lugu,“ algas ta, „mis mulle praegu meelde tuleb, kuulub sõidule, mis ma kord ühel lõuna-ameerika sõiduaurikul nimega „Ivindrake“ tegin. Arvatavasti tunnete teda. Ta mahutab umbes kolmsada reisijat ja sõidab Euroopa ning Rio vahel.“

Moonameister, kelle suunas need sõnad öeldud, noogutas kinnitades.

„Sel sõidul, millest kõnelen, oli laev üsna täis. Meie laua ümber oli koondunud rõõmus seltskond, väljaarvatud üks: pudeliga mees.“

Väike miss Westham oli temale selle nime andnud, sest et see mees enesega laua juure alati kaasa tõi oma whisky ja sellest tublisti klaasi valas, teistele sellest mitte kunagi osa pakkudes. Ta ei rääkinud kellegagi ja ajas luhta kõik katsed, teda jutusse tõmmata. Tema oli joodiku tüüp — alati nokastunud.

Me püüdsime teda igateviisi tõmmata eneste hulka spordiharjutustele. Aga tema keeldus. Ta ainsaks meelelahutuseks näis olevat jalutamine salongi ja suitsetamistoa vahel ja vahetevahel ka jalutuskäik laevalael kell 11 ennelõunat.

Reisil ei juhtunud midagi erinevat kuni maskipalli õhtuni. Keegi proua Niijanii, olen ta nime unustanud, tormas äkki seltskonnas kapteni juure ja kisendas, temalt olla briljantsõrmus ja veel kaks teist ehteasja ära varastatud.

Esiotsa ei võtnud kapten seda tõsiselt. Tema oli kogenud mees ja teadis, et naised tihti ärevalt hüüavad vargus, ilma üle vaatamata oma asju. Sellepärast laskis ta moonameistri kohale kutsuda, ja ette võeti harilik läbiotsimine.

Vargus osutus tõeliseks, ja kuigi keegi seda naist ei sallinud, rikkus asi ometi tuju. On ju inetu mõte, et inimene sööb ja naljabat mõne rahvusvahelise roimari seltsis.“

Jutustaja vaikis hetke, pööras siis aga varsti jälle vabandades oma pahemal pool istuva naabri poole:

„On minu jutustus teile igav, mr. Bentley?“ küsis ta.

See vabandas ennast.

„Mitte sugugi, aga ma olen väsinud. Lähnen varsti voodisse,“ vastas ta.

„Kuulake minu lugu lõpuni, ta ei ole pikk,“ palus jutustaja, ja kui Bentley noogutas, näis jutustaja rahuldatusena.

„Kuhu ma nüüd seisma jäin? Ah jaa! See varguselugu juhtus Azoori saarte lähedal ja meil jäi seega nädal aega üksteiselt küsimiseks, kes küll selle daami esemed oli varastanud. Üks neist, keda salajas kahtlustasime, oli pudeliga mees.“

Tema oli ainus reisija, kes tantsu puhul laevalael ei viibinud. Nagu harilikult rändas ta sihitult ringi.

Kas ta teadis, et teda kahtlustati, seda ma ei tea, igatahes ei ilmutanud ta seda; võimalik ka, et ta oli nii nokastunud, et sellest aru ei saanud. Ainus, mida ta üldse näis märkavat, oli professor Martmeni lemmikkass. See oli metsikuim kass, keda iial olen näinud. Tal olid imetaolikud pikad siidkarvad, aga ta oli metsik kui metskass.

Keegi peale vana professori ei tohtinud talle läheneda. Kui keegi teda tahtis silitada, siis ta põgenes ja pudeliga meest oli ta juba mitu korda ägedasti kribinud.

„Kas olete iial näinud sellist kassi, mr. Bentley?“ küsis mees, et hoida Bentley tähelepanu ärkvel.

„Ei,“ vastas Bentley lühidalt. „Mina kasse ei salli.“

Mees jätkas jutustamist:

„Siis juhtus Riosse jõudmise päeval järgmist: Meri oli peegelsile. Me kuulasime kõik grammofoni, kui pudeliga mees laevalaele tuli harilikule jalutuskäigule. Professor kõneles kapteniga paar meetrit tema istumisplatsist kaugel. Kass oli tema kõrval tühjal toolil magama uinunud. Kui „pudeliga mees“ loomast möödus, puudutas ta teda jalaga. Kass tormas ta kallale. Äkki tõusid kõik jahmudes — paugatas revolver.“

„Pudeliga mees“ oli professori kassi maha lasknud. Kõik reisijad olid vihased. Professor jooksis oma lemmiku juure. Aga pudeliga mees lükkas teda, nii et ta kukkus. Keegi ohvitser ja korterimeister aitasid professori jalule. Valitses sügav vaikus. Siis hakkas pudeliga mees kõnelema.

Tema hääle tõsidus ja kõneviis, rahulik, käskiv olek, mida ta ilmutas, pani kõik imestama. Keegi ei osanud kujutella, et see mees juba vähemalt kaks nädalat oli joobnud.

„Minu armsad daamid ja härrad,“ ütles ta, „ma pean ennast vabandama, aga kui ma oma elus ei tee suurimat eksitust, siis leiate puuduvad sõrmused selle kassi sabast.“

Reisijad olid nagu välgust tabatud. Kor-termeister esines, tõstis kassi üles, ja kassi pikkades sabakarvades peitusid tõesti sõr- mused.

„Siis,“ ütles pudeliga mees ja pööras seekord professori poole, kes ametniku käte vahelt püüdis lahti rabeleda. „Mul on teie jaoks vangistamiseks käsk, James Worthing- ham,“ ütles ta, „väikese affääri pärast Monte Karlos, mida te vististi veel mäletate!“

Paljastatud varas kirus ja detektiiv jat- kas: „Ma tuln siia laevale teie isikut kind- laks tegema ja olen oma oskuse pärast uhke, et te minu silmade ees uue roima

tegitte. Teie peate veel õppima, et mitte iga mees, kes näib olevat jooanud, jooanud ei ole ja et vedelik ta whiskypudelis ei tarvitse mitte olla just alkohol. Värvitud vesi ei jooavasta.“

„Tore lugu!“ hüüdsime meie kõik, kui mees jutu lõpetas, ja märkasime äkki, et ta viimased sõnad oli öelnud Bentleyle. Mehed silmitsesid nüüd üksteist kindlasti.

Bentley oli värvi vahetanud ja tõusnud, et lahkuda. Jutustajagi tõusis, ja kui Bent- ley ukse poole ruttas, lõi mees talle kuk- lasse ja virutas ta maha. Järgmisel hetkel olid Bentley käed raudus.

„Head ööd, mu härrad,“ ütles rahulik sõjamehelaadi mees. „Otsisin professori kaassüüdlast aastaid ja röömustan, et ta nüüd leidsin. Palun andestage mu eksitamist!“

Sinu oma on mu süda.

Äritänava majareastiku kohal seisab sil- mipimestavana päike. See tänav on üks neid, mis ühendavad siselinna eeslinnaga.

Pikana jookseb ta välja vaikusse, ja väi- kesed majaesised aiad palistavad teda. Siin aga möllavad tema inimeste äritehin- gud ja kära. Siin kujutab ta linna täht- samat osa.

Hele kevadepäike paljastab temas kõik, mis on maitsetu. Kõik, mida talve tuhm valgus hellasti peitis, tuleb nüüd halasta- matult nähtavale. Oma suitsunud toreduses seisavad seal suured üürimajad, suhtumata elusse, mis nende seintest mööda kohiseb.

Inimesed voogavad tänavail, äripäeva- ja tööinimesed . . . Tänavtee vagunid veere- vad oma roobastes . . . Signaalid torkavad kõrva, värviplekid pimestavad . . . Plaka- tid kisendavad: Kõige odavam ja kasuli- kum ostukoht. Ja siin ostate sedasama veel paremini, veel kasulikumalt, veel odavamalt..

Age enamikus ei avalda need meelitavad kirjad vähematki mõju tuimaktehtuile, kes mööduvad. Neil pole aega. Mingi asi ei suuda nende mõttekäiku teisele juhtida. Nende näod kannatavad raske elu kortse. Nad ei taha midagi näha, midagi kuulda, enamik kõigest neid ei huvita.

Ja ometi saavad kõik, kes sel hetkel siin jalutavad, tähelepanelikuks, aeglustavad sammu. Keset tänava askeldust heliseb laul. Mõni laulja?

Ei, ainult üks hääl. See, kes siin nii ilu- sasti laulab, on kusagil hoopis mujal. Või- malik, et ta jalutab Nizzas mimoosipuude

all. Võimalik ka, et ta suitsetab Berliinis sigarit ja joob likööri. Või ta laseb ene- sel Milaanos saapaid puhastada mõnel tä- navsaapapuhastajal, kes on nii imeosavad, et teevad kingad nii läikivaks kui hiina lakk-kaubad. Ja ta istub seal, see laulja, kõrgendatud toolil nagu troonil, kuna ta saapad omavad kõrge läike. Ta vestleb saapapuhastajaga ja ei teagi, et ta parajasti Tallinnas laulab. Ta on oma hääle ära müünud, sajakordselt müünud ja muusika- kauplus väntab ostetud hääle üles... Ja välja tänavale kajab: „Sinu oma on mu süda...“

Sellest saab väike sündmus. Kõik, kes teed mööda tulevad, püüavad laulu magu- susest pisut kinni, ja hetke aega ringleb see nende veres . . . Inetu tänav muutub sillaks, mis kõrges kaares viib teisele kal- dale, õnne, armastuse ja kevade kaldale.

„Sinu oma on mu süda . . .“

Nagu lubadus ja tõotus on see. On puis- tatud laiali kuldset hiilgust. Ja see ei tee viga, et tänaval on tunda juustu, vorsti ja kalade lõhna. Ja et tumedatest keldritest, keldritest tõuseb kapsaste ja kartulite lõhn. Tundub, nagu oleks kivitänav muutunud muruks . . .

Väike salk on kogunenud hääle ümber. Nad seisavad seal kui võlutuna. Ja mõned seisavad peatuskoha vastas, tehes nagu ootaksid nad lähenevat vagunit. Kuid lase- vad selle mööduda. Neil on aega . . . Nad on sattunud laulu kütkesse . . . Ja lähe- vad üle unistussilla kevade, õnne ja armas- tuse maale.

Kes meie järel tulevad.

Saksa kirjanik **Thea von Harbou** romaan,

5

Igakord, kui Andres Spanke ühe loo lõpetas, oli ta kardetav nuga midagi suurepäraselt valmis teinud, eeslikese pikkade kõrvadega või tubli lehma või majesteetliku kikka. Ja kes kõige vaiksemalt oli istunud, see tohtis kunstiteose koju kaasa võtta. Kuid Andres Spanke hoolitses, et igakord teine laps järjekorda tuli ning kõik läks rahuilukult.

Lapsed rippusid ta küljes nagu ohakad ning emad olid rõõmsad, kui neil usinatel päevadel ükski sabarakk kuuevoltide küljes ei rippunud või jalge ees ei veerenud. Nad tasusid Andresele advendiaja muinaslugu-

hoidis ohje nii pinguli, et Bless, hobune, omad vaiksed silmad lõpuks ta poole pööras, et vaadelda peremeest imestunult ja laitvalt.

Kuid see ei aidanud.

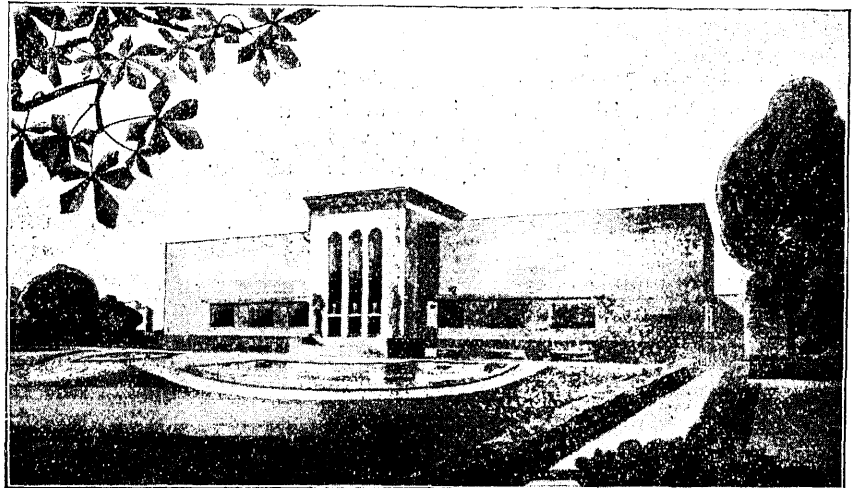
Kui ta sõitis mööda Hollanderite majast, seisis Marlen ukse ees ja pesi pruuni kaussi.

Nüüd sai Andres Spanke päris ägedaks. „Nöö!“ kisendas ta ja lõi piitsaga hobust, et see hakkas traavima ja jõulukused maha langeda ähvardasid.

Kuid õhtul seisis ta jälle väikese maja ees ja hoidis tillukest kuuske kaenla all.

Kunstimuuseumi kavand.

Dipl. (arhitekt-inseneri.)
Artur Tiidemani
diploomtöö

sid rikkalikumalt kui teisi teenistusi ning sallisid, et ta mõndagi ütles, mis eest ta jaanipäeval oleks saanud häbematu vastuse.

Jah, Andres Spankel oli hea põli.

Kuid tänavu oli ta tuju kadunud. Kui ta andis nõu, kostis selles etteheide ja kui ta töö juures aitas, siis näis nagu tahaks ta kedagi tappa. Ta ei kõnelenud, vaid urises ja pomises ainult. Isegi muinasjutud olid halvemad ning ta keerutas oma madruse-nuga nii ähvardavalt, et lastel hakkas hirm.

Täna oli ta kuuseturul kaupmehega riidu läinud ja nad olid üksteisele kõiksugu asju öelnud, mis terve mõistusega inimene enese kanda ei või võtta. Pahaselt, punase peaga oli Andres roninud täiele vankrile, et sõita koju ning teel läbi puhta, valge maastiku sinise taeva all vandus ta nii õudselt ning

„Tõin su poisile jõulupu, Marlen,“ ütles vanamees abitult ja heade silmadega.

Marlen haaras enese kõri järele. Ja kui ta vastas, kõlas ta häälel nagu oleks ta mitu aastat vaikinud.

„Täna, Andres. Sa oled hea.“

Vana Spanke urises, et Marlen peaks suu pidama, muidu saavat ta jämedaks. Kuid see oli asjatu. Siis päris ta Muti järele.

See oli põllule jooksnud. Et soojaks saada, ütles ema.

Andres Spanke noogutas.

„Kas võin kuidagi aidata, Marlen?“

„Ei, Andres.“

„Pea veel Dorpi tallu minema, kas pea korvi Hannele kaasa võtma?“

Marlen vaatas talle näkku.

„Ma ei käi enam seal,“ ütles ta.

„Ah nii,“ ütles Andres, „ma tunnen Hanne korve. Punusin nad ise.“

„Nii,“ ütles Marlen ja ajas end sirgeks nagu võitluse ees. „On hea, et seda tean. Võta korv vastu ja ütle Dorpi talus, et ma näilt enam midagi ei taha ja et kahetsen iga leivaraasu, mis olen söönud. Kuid ütle seda ainult peremehele, kas kuuled? Küll see teab, mis arvan!“

Andres Spanke oli pea viltu pannud ja vaatas Marlenile otsa. „Sa teed jälle rumalusi,“ mõtles ta. Kuid ta ei julenud öelda, mis mõtles.

Kui Mut koju tuli, punaste täppidega põskedel ja kõikudes väsimusest, seisis laual väike, roheline kuuseke ja kogu tuba lõhnas vaigu ja värskete oksade järele.

„Mis see on?“ küsis ta.

Ema ei vastanud kobe.

„Jõulupuu,“ ütles ta siis.

Mut ei mõistnud. Ta astus laua juure, litsus lõua rinnale ja vahtis alt kulmu ünt mõistatust.

„Külas,“ rääkis Marlen aeglaselt edasi, „pistavad nad kütünlad puu otsa ja õunu ja kullatud pähkleid. Ja jõuluõhtul süütavad nad kütünlad ja laulavad vanu jõululaule ning pühitsevad jõulusid.“

„Mis on jõulud?“ küsis Mut.

Ema vaikis.

Sel õhtul nad enam üksteisega ei rääkinud. Ja kui nad puhkama olid heitnud, lebasid mõlemad pimeduses avasilmil ja teadsid, et mõlemad piinlesid. Kuid nende vahel, kindlalt ja vaikselt, seisis väike, roheline jõulukuusk valgel puujalal.

Teisel hommikul puudus korv toiduainetega ukse taga ja köht hakkas jälle näpistama. Puud lõppesid. Kamber oli jääkül, milles istusid kaks tumma inimest. Aknal õitsesid jäälilled.

Oli nii vaikne, et Mut kuulis vaikset, vaikset praksumist, kui jõulukuusk oma oksid sirutas.

Siis tuli õhtu, mis oli pehme ja taevas oli kaetud tähtedega.

Kellad helisesid.

Kellad helisesid teisiti kui tavalikult.

Nad helisesid, et Mut astus värisedes majauksele, sest talle näis, et see helin viib maja üles taeva, mis oli nii armuline ja nii arusaamatult lähedal. Nad helisesid, nagu oleks õhk hõisanud ja juubeldanud. Ja nad ei helisenud üksi. Üle nõmme tuli kellahelin lõunast ja põhjast, igalt poolt, ja vägevad toonid kohtusid ning kandusid üle maailma, üle sädeleva, hiilgava maailma.

Mut ei teadnud, mis sündis temaga. Ta

oli kodust minema jooksnud ja sirutas käed välja, nagu peaks kellahelin nad täitma. Ta vahtis taeva poole, nägi ta vägevast hiilgust ja mõtles: „Tähed laulavad!“

Kuid tähed langesid maha.

Oo! Oo! See hiilgus maas! See sära igas majas! See ei olnud öö ja ka mitte päev, see oli taevalik ime.

Ja kellad kutsusid imele — nad hüüdsid, hüüdsid ja meelitasid — ja valge kirik oli säravam kui kõik muu ja ta ukсед seisis lahti, pärani lahti ja hoovasid valgust ja hiilgust ning see hiilgus oli laul ja kohitsev juubeldamine ja ta hääli oli ebamaine.

Ning inimlaps, kes tuli jäise majakese pimedusest, astus vankuvate sammudega valguse poole, soojusse, langes seal põlvili ja surus näo kättesse ja nuuksus ning ei teadnud miks.

Nüüd vaikisid kellad ja orel vaikis ja tuli pühalik vaikus.

Mut Hollander tõstis pea ja vaatas ringi, kuid värises nii väga, et ka valgus näis värisevat. Ta hirm oli nii suur, nagu ta nuuksuv õndsus. Kuid ta silmad nägid.

Kirikus põles palju kütünlaid, nad kõik sädelesid sõbralikult ja kinkisid palju valgust. Kuid kõige valguse allik oli poisi silmis küll jõulupuu, mis altari ees sajas kütünlas õitses. Ta vahtis seda, jõi ta valgust nagu janune; ristipandud kätel kükitas ta kirikuuksel ja vahtis põlevat puud.

Ja üks hääli ütles:

„Ja karjased olid põllul, kes hoidsid öösel oma karja.“

Ja vaata, Issanda ingel astus nende juure ja Issanda valgus säras nende ümber; ning nad kartsid väga.

Ja ingel ütles nendele: Ärge kartke mitte; vaata, ma kuulutan teile suurt rõõmu, mis saab kogu rahvale osaks.

Sest teile on täna Önnistegija sündinud, kes on Kristus Taaveti linnast.

Ja see olgu teile tähiseks: teie leiate lapsukese mähkmetes ja sõimes.

Ning ingli juures olid äkki taevaväed, kes kiitsid Jumalat ja ütlesid:

Au olgu Jumalale kõrges ja rahu maa peal ja inimestel heameel!“

Seda kõik ei mõistnud Mut Hollander ja kuulatas sõnu nagu kellu ja orelit ja öö magasat viisi.

Kuid üks sõna oli ta südamesse langedud.

„Ärge kartke mitte!“

Ja kõik hirm, kõik häda, kõik viletsus kadus nende rahuliste sõnade ees: „Ärge kartke mitte!“

Valgus, mis täitis ta silmi, soojus, mis paitas ta liikmeid — see kõik oli sulanud ühte taevaliku teatega. Kuid ülima armu töötus ei kaalunud väriseva inimlapse meelest nii palju kui ingli sõnad: „Ärge kartke mitte!“

Mut Hollander oli leidnud oma Jõuluöö ime.

Ja kui orel jälle kõlama hakkas, tõsis ta ja hiilis koju ja ei teadnud, kuhu läks. Ta ei tundnud enam hirmu. Ta ei tundnud enam nälga. Ta ei külmetanud enam. Ta naeratas ja nuuksus.

Ta oli õnnelik.

Kui ta koju jõudis, istus ema laua taga ja oli käed juustesse kaevanud. Ta kleit oli täis lund ja ta hingas raskelt. Mut teadis, et ema talle järele oli tulnud ja kül-

häälightsusel ajas ta end üles ja kui ta ägava hääle ära tundis, teadis ta: see naine ei aratanud inimesi keskööl tühise asja pärast.

„Tulen kohe!“ kisendas ta ja kargas õlgkotilt maha. Ta ei teinud isegi valgust ja vandus nagu voorimees, sest et pimeduses riideid ei leidnud.

„Andres!“

„Pagana pihta — tulen juba!“

Ta komistas trepiastmel. Marleni käed haarasid ta järele.

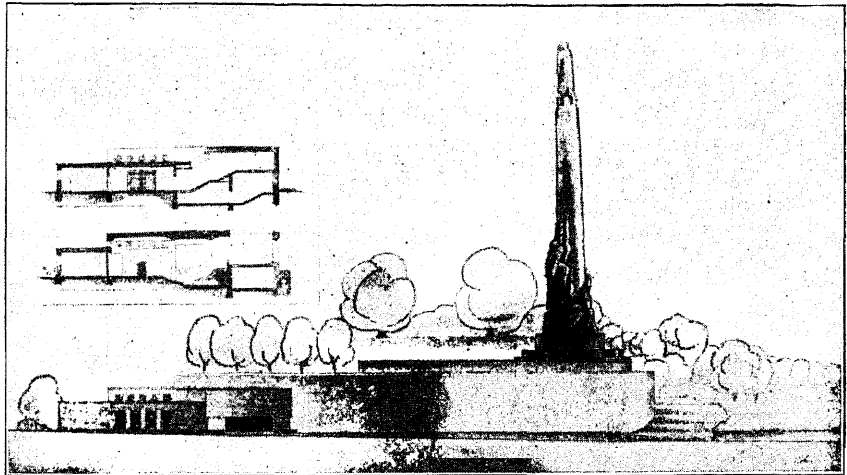
„Andres, ta ei tunne mind enam ära. . . ta ei tunne enam oma ema!“

Vana Spanke ei vastanud. Ta jooksis naise kõrval, kuigi puutuhvlid hästi jalas ei tahtnud püsida.

Marlen jutustas ning ta huuled võitlesid iga sõna pärast.

Vabadussõja monument-muuseumi kavand.

Noore diplomeeritud arhitekt-inseneri Karl Lütši diploomiöö.

mas kirikuukse taga oli seisnud ja siis ära oli jooksnud ning Jensi haual end maha oli heitnud ja kaebanud, et ta laps ta jõulu-öö üksi jättis.

Ta vaatas Muti poole üles.

„Mut!“ ütles ta ja ta hääle värises.

Poiss vaatas tühjade silmadega ta poole. Ja äkki oli kõik nagu enne. Valgus oli kustunud, kellad olid jälle tummad. Ta oli näljane ja külmetas ja hirm, hirmus, nimetu hirm haaras ta kõri järele.

„Kirikus oli nii soe,“ pomises ta.

Siis langes ta meelemärkuseta maha.

10.

„Andres!“

Meeleheitlised käed raputasid ust.

„Andres! Andres!“

Vanal Spankel oli kerge uni. Esimesel

„Ta langes mu jalge ette ja kui ta üles tõstsin, arvasin, et ta on surnud, nii külm ja liikumata oli ta mu käte vahel. Ma ei teadnud, mis teha hirmuga. Panin ta voodi ja igakord kui teda puudutasin, kisendas ta, et mu süda kärises. . . Ja nüüd lebab ta ja kõneleb segaseid asju ja ei tunne mind enam. . .“

Andres hingas raskelt, kuid ei öelnud sõnagi. Tagasihoidud vihaga silmis astus ta kambri ja voodi ette, mille sased tekkide vahel oli kitsas, tuksuv poisikeha. Marlen tõstis lambi kõrgele, et valgustada, ja ta värisevatest kätest libises kahvatu, väsinud kuma Muti näole ja rahutule kehale.

Poisi silmad olid avatud, kuid nad ei näinud; ta lõhkenud huuled sosistasid aeglaselt ja ta hingamine oli kiire.

Andres Spanke kummardus ta kohale ja

äkki muutus vanamees teiseks inimeseks. Ta käed, mis võisid nii tugevasti kinni haarata, olid pehmed ja hellad ja ta urisev hää! kõlas mahedasti ja ta leidis häid, vaiksaid sõnu. kui kõneles poisiga.

Muti segased silmad vahtisid ta poole ja neis seisis nii ahastav häda, et Andres jälle urisema pidi. Ta pani käe poisi südamele; see hoigas tasa. Kuid kui Andrese käsi libises viivitades stügvamale üle kõhetu keha, karjatas Mut, nii kõledalt ja äkki, et Marlen lambi käest pidi panema. Ja siis lebas ta kõssis ja hädaldas.

„Aita ometi, Andres!“ kogeles Marlen. Vana Spanke kõhatas. Ta silus poisi juukseid, ikka uuesti, õrnalt ja vaikselt.

„Aita ometi!“

„Ma ei saa aidata, Marlen, olen ise vilets koer, kes elab kontidest. Sellest su poiss terveks ei saa, siin on teine abi vajalik.“

„Kas ei või sa öelda,“ ütles Marlen raskelt, „mis tal puudub?“

Andres Spanke kehtas õlgu. „Sa armas Jumal, tal puudub kõik, mida palume Meie Isas.“

„Kuid maailmas peab ometi abi leiduma.“

„Ainult üks võib aidata.“

„Kes . . . ?“

„Õpetaja.“

Marlen pani käed lauale. „Kui oleksin teadnud, et mulle selle nõu annad, ma ei oleks su juure tulnud.“

„Näitan sulle teed, mida tunnen.“

„Ma ei või minna.“

„Nii . . . sa ei või?“

„Ei.“

„Jah, muidugi. Siis võib poiss surra. On ju ükskõikne, kas ta sureb nälga või külma kätte või palavikku.“

„See ei ole tõsi,“ ütles Marlen. „Sa tahad mind kartma panna, eks ole? Sa tahad mulle hirmu teha, kuni ma enam ei tea, mis peale hakata ja kõik teen, mis tahate... Andres, seal, kus Mut lebab, lebas kahekümne päeva eest Jens ning õpetaja seisis ta ees ja kõneles surnule näkku — sõnu, mis olid kõvad kui kivid. Ja nüüd peaksin mina selle mehe ees roomama ja ütleva: Sa tegid õieti, tee meiega, mis tahad, ainult aita mind! — Andres, see tähendaks ju truuduse murdmist Jensi vastu veel peale surma, see tähendaks, et teda armetus hirmus ära salgan! Ma ei tohiks siis enam iialgi ta haua juure minna, mille talle ise kaevasin, kuhu ta matsin nagu koera, kuna püha mees ta veel surmas autuks tegi. Ja haud on viimane asi, mis mu õnnest on jäänud. Lebasin seal täna lumes,

surusin käed kõva maa sisse ja ei soovinud muud, kui end samuti maha matta ja Jens juurde jääda.“

„Marlen,“ ütles vanamees, „sa hoiad ta hauda ja unustad, et Jens elab oma pojaga.“

Marlen sirutas käed välja, astus mõned kõikuvad sammud ja langes oma lapse ette põlvili.

Nüüd pani Andres Spanke käe ta õlale.

„Vaata, Marlen, Jens ja mina, meie ei armastanud üksteist just väga ja ütlesime üksteisele palju jämedusi. Kuid usun, et mõistan teda täna sinust paremini ja tean, miks ta tormiõöl läks nõmmele ja enam tagasi ei tulnud. Ta armastas oma poega, Marlen, ja tahtis sellele su südames ruumi teha.“

Marlen tõstis pea ja vahtis vanamehele otsa, kuid Andres vaatas ainult Muti ja silistas teda tasa.

„Vaata, Marlen, kuidas ta seal lebab, poolnälginud ja külmanud ja ma tean, et tal on ainult igapäine leib puudunud. Ta on ikka varjus seisnud, on vähe su armastusest enesele saanud, mis kuulub täielikult Jensile. Seda teadis Jens, ja ka, et noor puu on rohkem väärt kui kõdunenud halg — ja sellepärast läks ta oma poisi teelt.“

„Jens,“ pomises Marlen ja hoidis oma last kaisus. „Mu hea Jens . . .“

„Jah, Marlen — ta oli metsik — see on tõsi! Ja päranduse, mille ta pojale jätab, võib varblane sabal ära kanda. Kuid kõige parem, mis tal oli, su armastus, Marlen, selle tahtis ta veel surmas lapsale anda. Ja ma arvan: Jens on seda väärt, et sa teed tema tahtmise järele. Ja sellepärast aita oma last.“

„Issand, mu Jumal!“ pomises Marlen.

„Issand, mu Jumal. . .“

Mut hoigas palavikus. Ta hõõguvad käed haarasid ema järele, ta vahtis sellele segaste, metsikute silmadega otsa.

„Jah, mu poiss,“ ütles Marlen ja tõusis, et teda paremini asetada. „Jah, ma aitan sind — aitan sind kohe, mu poiss!“

Ja ta jooksis kambrist ja jooksis külätanavat mööda edasi ning ta kuklas istus hirm, et ta põlved teel tahtsid nõrkedada.

Õpetajamajas põles veel tuli, sest Hannes oli päev otsa külas olnud; nüüd sammus ta oma toas edasi ja tagasi ja õppis jutlust järgmiseks päevaks.

Marlen mõtles, et kriiskav uksekell äratas lapsed unest. Ta jooksis läbi aia ja koputas heledatele aknaruutudele.

Õpetaja astus akna juure, hoidis lampi

käes ja selle soe, kuldne valgus langes kahvatule naisenäole, segastele silmadele ja liikuvale suule. Marlen tõstis käed ja sirutas nad ette. Ta langes põlvili ja pani otsaesise lumme. Ta ei öelnud sõnagi, ägas ainult ja kibe higi voolas ta näo üle.

Õpetaja astus majauksele ja seisatas lävel.

„Miks tuled mu juure, Marlen?“

Marlen ei tõusnud. Ta ütles: „Mu laps on suremas haige!“

Põlvili roomas ta lähemale ja haaras õpetaja käe. „Mu laps sureb,“ ütles ta ja surus hambad oma käsivarde.

Mehe käed ei hoidnud teda kinni. Ta langes ja jäi maja lävele lebama.

„Miks tuled mu juure, Marlen? Kas unustasid, mis ma ütlesin?“

„Ma ei ole sõnagi unustanud,“ ütles Marlen. „Aidake mu last!“

„Kas tunned nüüd, et see on Jumala käsi, mis puhkab karistavalt sinul?“

„Jah,“ ütles Marlen.

„Kas tunned nüüd, et on aeg ümber pöördada, et Jumal on tugevam kui su vilets inimjonn ja et sa oled tolm ta tahte ees?“

„Jah,“ ütles Marlen.

„Ja sa tuled nüüd mu juure, kahetsevalt, ja alandlikult ning tahad nüüd Jumalaga leppida?“

„Jah,“ ütles Marlen.

Õpetaja Henssen pani käed kokku. „Täna Sind, mu Jumal, tänan Sind selle hinge eest,“ ütles ta tasa.

Marlen lebas jäistel trepiastmetel. Ta hingas raskelt ja korisevalt. Õpetaja pani käe ta lumest niisketele juustele.

„Tõuse,“ ütles ta armuliselt.

Marlen tõusis.

Ta toetas end uksepiidale ja surus käe meelegohale. „Mut on haige,“ ütles ta, nagu oleks see ta esimene sõna.

„Ma tulen kohe sinuga, sa vaene ema. Tahan oma naise äratada, et ta sind aitaks ja su raskemat häda kergitaks. Kas jätsid oma lapse üksi?“

„Andres valvab ta juures,“ ütles Marlen ja äigas üle otsaesise.

„Vaata, see on hea. Tule sisse ja oota silmapilk. Ära ole lootusetu — Jumal ei jäta sind. Ta on juba palju imesid teinud emasüdame kallal.“

Marlen jäi aga ukse juure seisma ja ei vastanud. Kui õpetaja oli läinud, kükitas ta ülimalle astmele ja surus käed suule. Vapustav nuuksumine raputas teda. Kuid ta silmad olid kuivad. Ja ta kummardus ja jahutas neid lumega.

Seal puudutas arg käsi ta õlga, ta vaa-

Jaan ja Mari Laguste kuldpuhm.

Jaan ja Mari Lagused pühitsesid 20. veebruaril Kilingi-Nõmmel oma kuldpulmi. Jaan Lagus oli kooliõpetajaks 18 a. vanuselt päälle 28 aastat Tammiste vallas, Pärnu lähedal, kuid siirdus hariduspõllult äritegevusele, millisel alal tegutseb praegugi. Jaan Lagus oli omaaegseid seltskonna tegelasi kohapeal, asutas ja juhatas laulukoori jne. Ka praegugi võtab seltskonna tegevusest osa, olles Kilingi-Nõmme alevivalit-suse revisjonikomisjoni ja Rendikruntide Seltsi esimeheks. Jaan Lagus on 72 a. ja Mari Lagus 68 a. vana.

tas üles ja nägi õpetajaproua õrna nägu, mida katsid pisarad.

„Armas Marlen,“ ütles õrn naine. „Armas Marlen, palun sind südamest, luba mul su lapse ristiema olla . . . ja siis ravitseme ta terveks . . . tahan sind heameelega aidata. Marlen, sest mu süda valutab ammu juba sinu pärast . . . Kas ei taha sa mulle kätt anda?“

„Jah,“ ütles Marlen ja tõusis raskelt.

„Usu mind, sa vaene,“ ütles blond, väike naine pisaratega, „nüüd saab kõik heaks... nüüd on kõik mure möödunud!“

„Jah,“ vastas Marlen tühjade silmadega. „Mulle näib aga, et matsin Jensi täna teistkordselt.“

Väike naine ohkas.

Ta oli pannud veidi piima ahju, selle võtsid nad teele kaasa.

„Kas oled nälgjane?“ küsis Margrete Henssen aralt.

„Ei,“ ütles Marlen.

Siis tuli õpetaja. Ta oli pühalikus rüüts ja kandis igivana kuldset kausikest mantli all.

Nad ei rääkinud teel sõnagi.

Kui nad maja juure jõudsid, seisis Andres kärsitult ukseks ja urises.

„Jooksen selle ajaga linna,“ seletas ta tigevalt.

Marlen ei vastanud.

„Sa pead olema ristiisa,“ ütles õpetaja vanale mehele ja asetaski ilusa, särava kausi jõulukuuse kõrvale.

„Olgu nii. Kuid poiss peab enne süüa saama, muidu sureb ta, enne kui ütleme aamen, ja sellest oleks kahju,“ arvas And-

res ja võttis õpetajaproua käest piima. „Kui poiss kuus aastat on pagan olnud, ei tähenda veerantundi palju. Anna lusikas, Marlen.“

See andis vaikides lusika laekast ja vaatas pealt, kuidas vana Spanke piima hoolikalt poisi kärisenud huulte juure tõstis ja õpetajaproua Muti pead hoidis. Poiss neelatas, tahtis enam, jõi ahnelt. . . Marlen seisis laua ääres ja ta silmad rippusid kuuma kuiva säraga lapse huulte küljes.

„Kas ei taha sa tema juure istuda?“ küsis õpetajaproua mahedalt.

Marlen lähenes raskete sammudega.

Ta istus voodiservale ja võttis poisi käed pihku. Ja see tundis ta lähedust. Ta nihkus emale lähemele, surus end ta vastu ja ei andnud enne rahu, kuni puhkas ta süles. Siis hingas ta rahuldatuselt ja ei liigutanud enam.

Marlen hoidis teda kaisus, hoidis teda oma südame lähedal. Silitas ta tugevaid, sasitud juukseid.

Andres ja õpetajaproua seisis ristipandud kätega. Ja õpetaja kõneles, Marlen ei mõistnud nende mõtet. Ta vaatas enese ette videvikku ja silitas oma last, ikka sama kaitsva, lohutava liigutusega.

Ta mõtles, et nüüd kõik on hea, et ta jälle läheb tööle, et nad saavad sooja toa ja teiba. Mut saab sooja jaki ja saapad ja villase mütsi, mille võis kõrvadele tõmmata.

Kevadel, kui lumi sulab, parandavad nad majakese ja panevad uue katuse ja töötavad aias ja põllul ning külvavad hulk ilusaid, kirjuid suvililli maja ümber.

Ja siis tulevad vaiksed, usinad, julged päevad.

Ja tal oli laps. Jens Hollanderi laps.

See kasvab nagu oli isa ja Marlen armastab teda südamest, kogu oma armastuse jõuga, mille isa päranduseks oli jätnud.

Kõik oli hea.

Kõik oli ilus.

Kõik oli nagu pidi olema.

Marlen istus üsna vaikselt selgete, rahuliste mõtetega ja silitas oma lapse juukseid.

Nagu kaugest, kaugest videvikust kuulis ta, et õpetaja ütles: „Ja ma ristin sind Isa, Poja ja Püha Vaimu nimel.“

„Aamen . . .“

11.

Väike, kuivanud külakoolmeister oli kohe mõelnud, et Jens Hollanderi poeg talle veel palju peavalu sünnitab; ja nii see tuligi. Jens oli tõepoolest omal ajal vaiksem olnud! Ta ei olnud küll paigal püsinud ja oli puudunud, kui meelitas päike või kohi-

ses torm. Ja koolmeistri viha oli olnud õiglane ja võis end avaldada väljaproovitud vitsa abil. Ning järgmisel päeval algas võitlus uuesti.

Kuid Mut! Oh heldene aeg! See oli hoopis teistsugune kui isa!

Mut oli hommikul esimene klassis musta tahvli ja maakaartide ees; ning koolipingil ei kulutanud ta kindlasti ainustki püksipaari, selleks istus ta liig liikumatult. Rusikad puldil, huuled kokku pigistatud õhinast, teritatud kõrvadega ja valvsate silmadega, mis iga sõna tähele panid, istus ta hõbehalli mehikese ees, kes oli ta õpetaja ja kes vahtis poissi sama umbusklikult nagu poiss teda.

Jakob Wehrhahn mõtles nii mõnigi kord neil kuumadel aastatel: Mut Hollander õpilasena on kurjem katsumine kui kõik hädad, mis püha jumalamees Mooses vaaraole kaela saatis.

Sest vaevalt oli ta nii kaugel, et lustilikud kirjatähed ta tahte järele sammusid ja oma kiirete väesalkadega teda teadmiste uudismaale juhtisid, kui juba Mut hakkas küsima, targalt ja kangekaelselt: Miks ja milleks, mis aukartuseta poisirusikatega kõiki tunnustatud väärtusi löid.

Tubli koolmeistriku oli omad sajakordselt proovitud teadmised pudelitesse täitnud ja nimega märkinud ning igal hommikul, peale palvet, andis ta poistele ja plikadele tubli lonksu. Ning neil ei olnud ühelgi mõttese tulnud midagi muud nõuda või veel vähem sellest heast tilgast loobuda.

Kuid Mut Hollanderile see ei maitsnud! See tahtis midagi erilist! See ei olnud rahul sellega, et vaheldusid seeme ja lõikus, pakane ja kuumus, suvi ja talv, öö ja päev — ta tahtis ka teada, miks see on nii ja miks päevad suvel on pikad ja talved lühikesed ja miks nii paljudel loomadil on suled ja teistel karvad ja miks kuu kord oli sirp ja siis jälle ümarik.

Kui ta oli veel linnupriilt ja naiivilt maapinnal pikutanud, oli kõik olnud lihtne ja endastmõistetav ning ta suhe asjade vastu oli selge ja südamlilik. Kuid kui ta kinni püüti ja kooli saadeti, et õppida, mis teavad inimesed, said tuttavad esemed kirju rüü ning muutusid mõistatusiks, mille üle ta juurdles.

Ta arvas, et õpetaja teda selle juures aitama peaks ja teised ka, kes juba ammu koolis käisid, kes olid targemad ja paremad kui tema.

Kuid vaevatud külakoolmeister ringutas ta üle käsi ja suured poisid hirvitasid, kui

tõsine, väike mees, kes muidu nii vaikne oli, nagu pistolist lastult üles kargas ja küsis: Kuid miks?

Nad ei naernud küll kaua. Sest kui kõrg kord väga suureks kasvas, vaatas Mut taha ja kõige suuremale kisakõrile silmadesse. Ja kui kool lõppes, oli ta raamatud trepile paisanud ja poisile kallale karanud — ja tekkis hirmus kakelus.

Heinrich Dorp oli pikaks sirgunud ja ta seltsimeeste pilked kihutasid teda taga. Kuid Mut Hollander rippus ta küljes vihase pantrina, kes hammustab pühvli, ning lõpuks lebasid nad kesk maanteed ja veeresid edasi, nii et tolm paksu pilvena õhku tõusis ja ükski enam eraldada ei suutnud, kellele kuulusid käsivars ja jalg, mis aegajalt nähtavale tulid.

Kuid lõpuks lamas Heinrich Dorp all ja mörgas, mis võis, sest kui ta Mutil kõrist tahtis haarata, oli see omad valged tugevad hambad ta käe sisse löönud. Sellega lõppes võitlus, sest Mut Hollander ei pidanud oma au kohaseks vaenlast peksta, kes end enam kaitsta ei suutnud, ja pealegi uskus ta üsna õieti, et Heinrich Dorp veerandaastaks peksta oli saanud.

Ta tõusis vaikides nagu oli võidelnud, tõmbas vasit vastase püsti ja andis talle veel viimase hoobi, kuid ainult sõprusest, et talt tolmu välja raputada — kahmas raamatud kokku ja läks rahulikult koju.

Kärjastatud ja lõhkine, nagu kriimustatud, nagu oleks ta ohakatesse kukkunud, peotäis juukseid välja kitkutud ja pooliku varukaga, niiviisi jooksis ta ema käte vahele, kes tuli külalt pesemast. Kuid ema ei noominud, kui ta jutustas oma juhtumuse, ning nõelus ta kuube suure kannatlikkuse ja hoolega.

Heinrich Dorpil oli vähem õnne, kui jutustas lugu isale. Esiteks sai ta vägeva kõrvakiilu — kaklemise eest keruslapsega; siis tugeva müksu — et alla oli jäänud; ning lõpuks lendas ta toast kesk õue, just kaevu juure. Ta pistku pea pumba alla, arvas isa, et mõistus jälle virguks.

Peale selle oli tal neli nädalat paistetatud käsi ja kitsas, valge arm randmel jäi eluksajaks.

Sestsaadik kartsid Lubiini noored kangelased Mut Hollanderi kindlat pilku ja kui ta asetaski pööraseid küsimusi, hoolisid nad neist sama vähe kui lõpuks Jakob Wehrhahn ise.

Jah, armas taevast, kust pidi vaevatud, vana mees aja võtma, et vastata uudishimulisele poisile iga küsimuse peale? Ta ütles:

See on nii ja jääb nii ja mis inimesed seletada ei oska, see on lihtsalt taeva ime, mille peame naiivi südamega vastu võtma, küsimata: miks? Lõpp!

Õpetaja Henssen vaatas sügavamale Mut Hollanderisse ja armastas seda tugevat ja kinnist poissi enam kui teiste õpilaste rahu ja ükskõiksust.

„Jätke,“ ütles ta peene naeratusega, kui Jakob Wehrhahn jälle kord kaebas Mut Hollanderi üle. „Sellest tuleb õilis vein. Kes meist tunneb Kõigevägevama teid ja sihte?“

Järgmisel usuõpetuse tunnil aga pani ta käe Mut Hollanderi õlale ja arvas: „Sa ei tohi nii palju juurelda, väike mees! See teeb pea raskeks ja südame veel raskemaks. Ütlen sulle hea Õnnistegija sõna, mida meeles pead pidama: Õndsad on need, kes vaimust vaesed, sest taevariik on nende päralt.“

Sellele pidi Mut ikka mõtlema, istudes pingil majaukse ees ja õppides ülesandeid järgmiseks päevaks. Opetajahärral võis olla õigus oma helde sõnaga, kuid mis puutus Mutisse ja ta muredesse taevariiki? Taevariik oli kuu taga. Seal oli vaikne, selge ja sõbralik; inimesed ei seisnud seal üksteise teel ega lükanud üksteisele kive jalge ette, vaid ulatasid üksteisele käed, et üksteist aidata. Nii kujutles Mut Hollander taevariiki. Kuid tema ja ema seisid maa peal ja pidid karedaid teid käima, raskes mures mineviku pärast, võideldes palavalt tuleviku eest. . . Mis puutus temasse ja emasse kogu taeva toredus?

Mut litsub sõrmed kõrvadesse, et segamatult mõelda; nüüd langes lai vari raamatule ta põlvedel ja kui ta üles vaatas, tuli Klaus Dorp läbi aia.

Nii, mõtles Mut, see tuleb nüüd, et haavata ema, kuna peksin ta närust poega. .

Ta kargas kinnise majaukse ette, pistis käed püksitaskutesse ja vaatas välkuvate silmadega oma vaenlase isale vastu.

Kuid Klaus Dorp ei mõtelnudki väikese Muti ja ta hiilgava lahingu peale. See tuli asja pärast, mis kaalus raskemalt. Ta astus majja, ilma et oleks koputanud, ja seisis teretamata Marleni ees, kes kõõgis sööki pliidilt tõstis.

„Tahan sinuga mõned sõnad kõneleda,“ algas ta.

„Mina ei taha.“

„Küll see tuleb. Sa laenasid, kui su poeg kahe aasta eest haige oli, Matthes Broderesenilt raha maja peale.“

(Järgneb.)

Tõtt ja nalja.

Kuu.

Kalju on kuus aastat vana. Temal on omad mõtted. Kui ta isa õhtul välja läheb ja tema ema seltsis üksi koju jääb, istub Kalju akna juures ja silmitsseb laevas rändavaid tähti.

Kord ütleb Kalju emale:

„Ema, kas on päike ema ja tähed tema lapsed?“

„Jah,“ kinnitab ema.

„Kui nii“ — jaskab Kalju —, „siis on kuu vist isa?“

„Miks?“ imestab ema.

Kalju vaatab emale mõtiskledes otsa ja arvab siis:

„Sest et kuu iga õhtu nii kaua väljas viibib!“

*

„See härra seal eemal on tuntud leiutaja!“

„Mis te ütlete! Selline ei näi ta küll olevat.“

„Ometi! Tema leiutab igapäev mõne vabanduse, miks ta oma arvet ei saa tasuda!“

*

„Kas see ei ole kardetav, et sa siin vanalt veel võtad nii noore naise?“

„Oh, ma mõllesin, et kui ma veel üldse haput õuna pean hammustama, siis olgu see õun juba punaste palgetega.“

*

„Minu naisel on see paha viis, et ta harilikult ikka kella kaheni ja kolmeni õösel üleval on.“

„Mis ta siis nii kaua teeb?“

„Ootab mind!“

*

„Härra doktor, unustasin teilt küsimata nõu silmatilkade suhtes, mis mulle kirjutasite.“

„Kuidas nii? Mis nendega siis on?“

„Jah, härra doktor, ma ei tea, kas pean neid enne või pärast söömist sisse võtma?“

*

„Kas oled juba lugenud uuest iludusekreemist?“

„Jah, olen seda proovinudki.“

„Noh, arvasin juba ette, et ta midagi väärt ei ole.“

Lookesi Oskar Wildest.

Oskar Wilde, üks miljonär ja üks noor, andekas, kuid alles tundmata luuletaja istusid koos.

Noor luuletaja kõneles oma hädast.

Miljonär vastas: „Vaim ja vaesus kuuluvad harilikult ikka kokku. Rikkuses kaob geenius.“

Oskar Wilde täiendas: „Ja rumalus on miljonites hästi alal hoitud!“

*

Keegi naiste õiguste eest võitleja küsis Wildelt:

„Kas võite mulle ütelda, mistarvis mehed olemas on?“

Millele Wilde vastas: „Nad takistavad naisi üksikest vastamisest tapmast!“

*

Oskar Wilde istub peenes restoraanis.

Äkki formab keegi võõras daam tema juure. Tuulita pole ei ilus ega meeldiv. Ta on pealetükkiv ja ründav, ning ütleb:

„Kuulsin praegu, kes te olete. Tulen teiega tegema tutvust. Olen rumeenlanna. Olen teie tükkides tuhat korda esinenud Bukarestis, Jassis, Czernowiltzis, Aradis, Gailas ja Brailas.“

Oskar Wilde silmitsseb teda vaikides. Naiekese aja pärast ütleb ta pehmeti:

„Ma annan teile andeks!“

*

Oskar Wilde ütles kord ühe kergatsi kohta, kes oli väga nõudlik, uhke ja upsakas:

„Ta paneb enesele päevos kaks korda uue särgi selga, kuid igakord — pesemata särgi.“

*

Wilde oli kord nimetanud üht kirjanikku, kes väga palju, kuid õige labast kirjutas, „Inglismaa usinamaks ja kuulsamaks“ romaani vabrikandiks; temalt päriti selle kohta aru ja ta vastas:

„Võtan „kuulsama“ tagasi.“

Ameerika.

„Meil on suur teater Chicagos,“ ütles mees Chicagost. „Kui tahetakse visata mädamuna lavale, siis kukub see tingimata orkestrisse. Nii kaugele kui lava, ei suuda keegi visata.“

„Meil on veel suurem teater New-Yorgis,“ ütles mees New-Yorgi l. „Kui me seal viskame värsket muna lava poole, siis jõuab ta lavale mädamunana!“

Pilk.

„Ema ja Lembit sõõvad lõunat. Isa on reisil.“

„Millal tuleb isa koju?“ küsib Lembit.

„Seda ma ei tea,“ pahandab ema. „Nüüd süüakse ja ei küsita!“

Lembit jääb vaht ja sõõb suppi. Äkki küsib ta: „Ema, supp on palav, vaata kord tükk aega taldrekule.“

„Ja mis sünnib siis, kui ma taldrekule vaatam?“ küsib ema.

Lembit seletab: „Isa ütleb ikka, kui sina teda silmitsed, et temal hakkab külm!“

Head tingimused.

„On see tõsi, et minu poeg teile veel võlgneb selle ülikonna, mis ta teil kaks aastat tagasi laskis ömmelda härra Kuksberg?“

„Muidugi. Kas tahtsite seda täna ära maksta?“

„Ei, aga ma tahaksin neil tingimustel ka enesele lasta uue ülikonna ömmelda!“

*

„Kas oled juba kuulnud? Meie sõbra Juhani naine on oma autojuhiga plehku pannud.“

„Ja kuidas võltis see vaene mees selle teate vastu?“

„Nüüd on ta juba rahustunud, aga esialgul oli ta rõõmu pärast otse meeletu.“

J. ja P.

PARIKAS

Foto-ateljje

Kuninga tän. nr. 1.

Tallinn.

Kunstiliselt ja tehniliselt viimistletud portreed, grupid ja suurendused väga mõõdukate hindadega.

Foto-amatööride võtete valmistootamine.

Avatud kella 9—5-ni, pühapäeval kella 11—2-ni.

„ROMAAN”

pakub oma aastakäikude näol määratud lugemisvara — romaane, jutustusi, novelle ja luulet, mis pärit häilt ja loetavalt kirjandikkelt, väärtuslikus ja rahvusvahelises valikus.

Endiste aastakäikude hinnad:

Tugevas poolnahnkköites: Kõitmata:

Aastakäik	1922 a.	Kr. 7.—	Kr. 5.—
„	1923 a.	„ 9.—	„ 7.—
„	1924 a.	„ 9.50	„ 7.50
„	1925 a.	„ 9.50	„ 7.50
„	1926 a.	„ 9.50	„ 7.50
„	1927 a.	„ 9.50	„ 7.50
„	1928 a.	„ 9.50	„ 7.50
„	1929 a.	„ 9.50	„ 7.50
„	1930 a.	„ 9.50	„ 7.50
„	1931 a.	„ 9.50	„ 7.50

Müügil suuremates raamatukauplustes.

Kus neid pole — tellige otse talitusest,

Tallinnas, Vene tän. 13,

Telefon 437-18,

kust teile raamatud kätte saadetakse ilma iga lisamaksuta.

Kirjuseep „MARMOR“

on lühikese ajaga saanud igas majas esimese järgu tarbaineks, sest

Kirjuseep Marmor — vahutab hästi.

Kirjuseep Marmor — kulub äärmiselt vähe.

Kirjuseep Marmor — on hea lõhnaga.

Kirjuseep Marmor'iga — pesu pestes jääb pesu värskeks, lõhnavaks ja valgeks.

Tähelepanu: iga tükk kannab templit „MARMOR“. Ilma selle templita ei lase vabrik ühtki tükki müügile.

Seebi- ja soodavabrik

Ph. Vahtrik ja J. Mooste,

Tallinnas, Paldiski mnt. 46,
tel. 432—40.

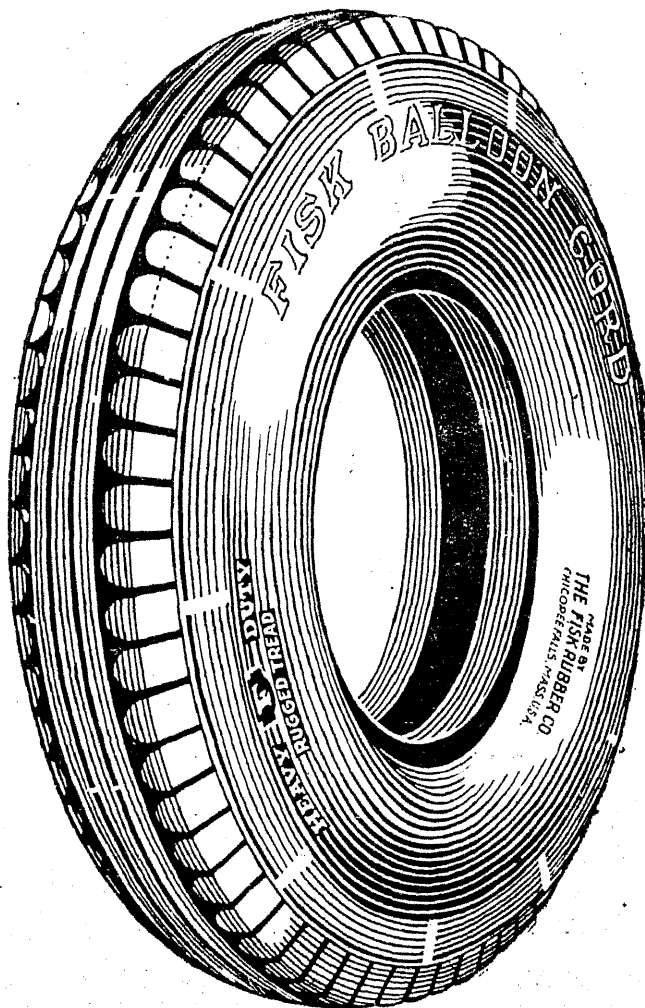
FISK

TIME TO
RE-TIRE
GET A FISK!

TRADE MARK REG. U.S. PAT. OFF.

Maailmakuulsad autokummid

Suur kilomeetrites
arv, põrutuseta ja
libisemiskartuseta
sõit,

mida
võimaldab eriline

Air-Flight
(õhulsõit)

— ehitusviis. —